ΟΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Ε'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 10 τοῦ Θεριστῆ 1907 | ΓΡΑΦΕΙΑ: Δρόμος Οἰκονόμου αριθ. 4 | ΑΡΙΘ. 251

Μὴ ζητᾶς στὰ λατινικὰ πῶς θὰ μιλήσεις καλὰ γερμανικά. Ρώτα τὴ μάννα στὸ σπίτι, τὰ παιδιὰ στοὺς δρόμους, τὸν ἁπλοϊκὸ ἄθρωπο στὸ παζάρι. Κοίταζέ τους στὸ στόμα πῶς μιλοῦν κ' ἔτσι γράφε.

ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Ὁ καλὸς γραφιᾶς λέει καινούρια πράματα μὲ συνηθιαμένες λέξες.

SCHOPENHAUER

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΨΥΧΑΡΗΣ. Ἡ «Ἄρρωστη Δούλα» (συνέχεια).
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ὁ «Προσκυνητής», γράμμα.
Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ. Στὸν σύλλογο τῆς Τέχνης.
ΕΥΡΥΔΙΚΗ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. Παραμύθια Μολίβου.
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ. Τὰ μάτια τοῦ τυφλοῦ.
ΕΛΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ. Τὸ Σχολεῖο.
ΓΙΑΠΩΝΑΣ. Στοὺς Ἔξυπνους Ρωμιούς.
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ἐλπίδα Δ. Βοντζαλίδου. Λ. Κουμαριανός
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ἐλισαίου Γιανίδη «Γλῶσσα καὶ ζωὴ» ποὺ τυπώνεται σὲ λίγο.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε'.

Ἀλλὰ ἂν ἡ καθαρεύουσα ἀπότυχε ὡς τώρα, δὲν πρέπει νὰ ἀπελπιζόμαστε. Ὅτι δὲν ἔγινε ἴσια μὲ σήμερα θὰ γίνῃ μὲ τὴ διάδοση τῆς παιδείας. Τὸ σχολεῖο ποὺ ἄρχισε τὴ δουλιά, αὐτὸ καὶ θὰ τὴν τελειώσῃ. Αὐτὸ ποὺ μόρφωσε τὴν καθαρεύουσα, αὐτὸ καὶ θὰ τὴν κάμῃ νὰ μιλιέται. Στὸ σχολεῖο λοιπὸν στρέψετε τις ἐλπίδες σας, ἐκεῖ προσηλώσετε τὰ μάτια, καὶ σταθῆτε. Καὶ περιμένετε. Πόσο θὰ περιμένετε κανεὶς δὲν τὸ ξέρει. Ἂν θὰ μαρμαρώσετε ἔτσι περιμένοντας, ἂν θὰ μεταβληθῆτε σὲ στῆλες ἀπὸ ἀλάτι, μικρὸ τὸ κακό. Ἀρκεῖ, σᾶς λένε, ποὺ τὸ πρᾶγμα θὰ γίνῃ μιὰ φορά. Ἂν σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ δὲν ἔχουμε γλῶσσα, ἂν σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ λείπει τὸ ὄργανο τῆς σκέψης, τὸ ὄργανο τῆς γυμναστικῆς τοῦ μυαλοῦ, ἡ πέτρα ὅπου ἀκονίζεται ὁ νοῦς, ἂν λείπει τὸ λουρὶ ποὺ μεταβιβάζει τὴν κινητήρια δύναμη μεταξὺ τῶν διαφόρων τροχῶν τῆς ἐθνικῆς μηχανῆς, ἀπ' τὴν ἀρχὴ στὸν πολίτη, ἀπ' τὸν ἐπιστήμονα στὸ λαό, ἀπ' τὸ δάσκαλο στὸ μαθητή, ἀπ' τὸν ἱεροκήρυκα στὸ ποίμνιο, ἀπ' τὸν ἀρχηγὸ στὸ στρατιώτη, δὲν πειράζει, ἀφοῦ τὸ πρᾶγμα εἶναι προσωρινό.

Ἂς περιμένουμε λοιπόν. Κι ἀφοῦ ἔχουμε καιρό, ἂς μποῦμε σ' ἕνα σχολεῖο γιὰ νὰ ἰδοῦμε ἂν πραγματικῶς ἐκεῖ μέσα φαίνεται ἡ γλῶσσα τοῦ μέλλοντός μας καὶ πόσον καιρὸ ἀπάνω κάτω χρειάζεται τὸ ἐργοστάσιο γιὰ νὰ μᾶς τὴν παραδώσῃ. Συγχρόνως μᾶς ἐνδιαφέρει νὰ ἐξετάσουμε καὶ ἂν ἡ σημερινὴ γλῶσσα, μισοφκιασμένη καθὼς εἶναι, ἐκπληρώνει σωστὰ τὸν ἐκπαιδευτικό της προορισμό.

Στὸ σχολεῖο πηγαίνει τὸ παιδὶ γιὰ νὰ μορφώσῃ νοῦ καὶ καρδιά. Μόρφωση τοῦ νοῦ θὰ πῇ νὰ γνωρίσῃ τὸν κόσμο, σημερινὸ καὶ περασμένο καὶ πρὸ πάντων νὰ μαθῇ νὰ σκέπτεται ἀπάνω στὰ πράγματα τοῦ κόσμου, ὅσα μποροῦν νὰ χωρέσουν στὴν ἀντίληψή του, ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία του. Μόρφωση τῆς καρδιᾶς θὰ πῇ νὰ γνωρίσῃ καὶ νὰ ἀγαπήσῃ τὸ ὡραῖο: τὸ αἰσθητικῶς ὡραῖο καὶ τὸ ἠθικῶς ὡραῖο.

Ἡ μεγάλη καὶ σημαντικὴ αὐτὴ δουλειὰ ἔχει ὄργανο τὴ γλῶσσα, καὶ τὸ ὄργανο αὐτό, ὅσο προχωρεῖ ἡ δουλειά, χρειάζεται νὰ γίνεται κι' αὐτὸ τελειότερο. Κ' ἔτσι ἔρχεται ὡς ἀναγκαῖο συμπλήρωμα τῆς σχολικῆς ἐργασίας σ' ὅλα τὰ σχολεῖα τοῦ κόσμου ἡ διδασκαλία τῆς γλώσσας.

Ἡ ἀποστολὴ λοιπὸν τῆς γλώσσας εἶναι πολὺ ὑψηλὴ καὶ πολὺ λεπτή. Δὲν πρόκειται μ' αὐτὴν ἁπλῶς νέα πράγματα νὰ βαλῇ τὸ παιδὶ στὸ κεφάλι του. Αὐτὴ εἶναι ἡ πιὸ ταπεινή, ἡ πιὸ ὑλικὴ ὄψη τοῦ ζητήματος. Δὲ ζητοῦμε ἁπλῶς νὰ μαθῇ τὸ παιδί, ζητοῦμε ν' ἀγαπήσῃ τὴ μάθηση. Ζητοῦμε νὰ κατακτήσουμε τὴν ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ, γιὰ νὰ τὴ διαπλάσουμε. Ζητοῦμε ν' ἀνάψουμε μέσα του μιὰ φλόγα γιὰ κάθε πρᾶγμα καλὸ καὶ ὡραῖο, μιὰ φλόγα που ἡ ζέστη της νὰ τὸ θερμαίνῃ ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ζωῆς του. Ζητοῦμε νὰ τὸ ὑπνοτίσουμε καὶ νὰ τοῦ ὑποβάλουμε τὴν ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα του, τὸ θαυμασμὸ καὶ τὴν ὑπερηφάνεια γιὰ τὴν ἱστορία της, τὸν ἐνθουσιασμὸ καὶ τὴν πεποίθηση γιὰ τὸ μέλλον της.

Ἀλλὰ ἔχουμε γνωρίσει ὡς ἐδῶ ἀρκετὰ καλὰ τὴν καθαρεύουσα, ὥστε νὰ μπορῇ ὁ ἀναγνώστης νὰ καταλάβῃ μόνος του ὅτι τέτοια λεπτὴ δουλειὰ ἡ γλῶσσα τοῦ σχολείου μας δὲν μπορεῖ νὰ τὴν κάμῃ.

«Φίλτατοι μαθηταί! Πάντες ὑμεῖς γινώσκετε, ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη ἐστὶ ἡ μεγίστη πασῶν τῶν ἡμερῶν διὰ τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ἀναμιμνησκόμεθα.....» καὶ ἐξακολουθεῖ σ' αὐτὸν τὸν τόνο ἡ ὁμιλία τοῦ δασκάλου πρὸς τοὺς μαθητὰς γιὰ τὴν ἑορτὴ τῆς 25ης Μαρτίου, μὲ τὴν ἀξίωση νὰ θερμανῇ καρδιὲς καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὸ αἴσθημα τῆς φιλοπατρίας. Στὴν ἀρχὴ βλέπετε στήθη ὄρθια, κεφάλια ὑψωμένα, πρόσωπα ζωηρά. Σιγὰ σιγὰ τὰ σώματα γέρνουν πρὸς τὸ θρανίο γιὰ νὰ στηριχθοῦν μὲ τοὺς ἀγκῶνες, πιὸ ὕστερα τὰ κεφάλια ἀναπαύονται μέσα στὶς παλάμες, καὶ στὸ τέλος οἱ βραχίονες στρώνονται κάτου καὶ γίνονται μαξιλάρια.

Κοιμοῦνται!

Διαμαρτυρία σιωπηλὴ καὶ ἀσυναίσθητη, ἀλλὰ πόσο ἐκφραστική, ἐναντίον τοῦ συστήματος. «Πολὺ καλά! Δὲ θέλετε νὰ μᾶς μιλήσετε στὴ γλῶσσα μας; Ἐπιμένετε νὰ λέτε *πάντες ἡμεῖς γινώσκετε* καὶ ὄχι *ὅλοι σας ξέρετε· ἡ ἡμέρα αὕτη ἐστὶν ἡ μεγίστη πασῶν τῶν ἡμερῶν* καὶ ὄχι *ἡ ἡμέρα αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλείτερη ἀπ' ὅλες τὶς ἡμέρες*. Εἶστε οἱ δυνατώτεροι καὶ θὰ κάμετε ὅπως θέλετε. Ἀλλὰ κ' ἐμεῖς οἱ ἀδύνατοι ἔχουμε ἕνα ὅπλο: κοιμόμαστε».

Καὶ δὲν κοιμοῦνται αὐτοὶ μόνο· κι' ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν ὄρθια τὰ κεφάλια κοιμοῦνται. Ἂν ψάξετε μέσα στὴν ψυχή τους, ἀντὶ ἐνθουσιασμὸ θὰ βρῆτε ἁπλῆ περιέργεια, κ' ἐκεῖ ποὺ νομίζετε πὼς συγκινοῦνται ἀπ' τὰ λόγια τοῦ ῥήτορος, θὰ βρῆτε ὅτι παρακολουθοῦν τὴ στάση του, τὰ κινήματά του, τὸν ἐξετάζουν σὰν ἕνα περίεργο ἀντικείμενο.

Ἀποτυχία στὴν καλλιέργεια τῆς καρδιᾶς. Ἂς ἰδοῦμε τώρα τὴ μόρφωση τοῦ νοῦ.

Γιὰ νὰ χρησιμέψῃ ἡ γλῶσσα ὡς ὄργανο γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ νοῦ δὲν ἀρκεῖ νὰ τὴν καταλαβαίνῃ τὸ παιδί. Χρειάζεται κάτι παραπάνω. Πρέπει νὰ τὴν κατέχῃ σὲ τέτοιο σημεῖο, ποὺ, ὅταν ἀκούῃ κάτι ἢ ὅταν ἐκφραζῇ κάτι, ὅταν πρόκειται οἱ λέξεις νὰ γεννήσουν μέσα στὸ μυαλό του ἔννοιες ἢ ἀπ' τὶς ἔννοιες νὰ γεννηθοῦν οἱ λέξεις, ἡ μεταμόρφωση αὐτὴ νὰ γίνεται αὐτομάτως, δίχως νὰ μεσολαβῇ συνειδητὴ ἐργασία. Τότε, καὶ τότε μόνο, ἡ προσοχὴ τοῦ παιδιοῦ συγκεντρώνεται ὁλάκερη στὴν κατανόηση τῆς νέας ἰδέας ἢ καὶ στὴν ἔκφραση τῆς ἰδέας τῆς δικῆς του. Τιποτε ἄλλο δὲν ἀπασχολεῖ τὸ μυαλό του. Ἐμπρὸς ἀπ' τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του οἱ λέξεις περνοῦν ἀόρατες· μέσ' ἀπ' αὐτὲς βλέπει καθαρὰ τὰ πράγματα χωρὶς αὐτὲς νὰ τὶς ὑποπτεύεται.

Ἂς ἰδοῦμε αὐτὸ τὸ αἴσθημα τῆς γλώσσας πῶς τὸ ἀποχτᾷ τὸ παιδὶ στοὺς ἄλλους τόπους, καὶ ἂς πάρουμε γιὰ παράδειγμα τὴν πιὸ κακὴ περίπτωση, τὴν περίπτωση δηλ. ὅπου ἡ ἐπίσημη γλῶσσα τοῦ τόπου, ἑπομένως καὶ ἡ γλῶσσα τοῦ σχολείου, δὲν εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, ὥστε τὸ παιδὶ μπαίνοντας στὸ σχολεῖο ἔχει νὰ μάθῃ καινούρια γλῶσσα.

Καθὼς ξέρει ὁ ἀναγνώστης, γιὰ νὰ μάθῃ κανεὶς καινούρια γλῶσσα δυὸ τρόποι ὑπάρχουν: μὲ τὴ γραμματική, δηλ. μὲ κριτικὴ ἐργασία, καὶ μὲ τὸ αὐτί, δηλ. μὲ ἀσυνείδητη διανοητικὴ ἐργασία. Μὲ τὴ γραμματικὴ μονάχα ὁ ὁπωσοῦν ὥριμος ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ μάθῃ γλῶσσα, καὶ πάλι δὲν ἀποκτᾷ ποτὲ τὸ αἴσθημά της ἂν δὲ συναναστραφῇ ἀνθρώπους ποὺ τὴ μιλοῦν. Τὸ παιδὶ ὅμως μόνο μὲ τὸ αὐτὶ μαθαίνει γλῶσσα, καὶ πολὺ εὔκολα μαλιστα.

Ἀλλὰ στοὺς τόπους ποὺ ἐξετάζουμε ἡ γλῶσσα τοῦ σχολείου, ἂν δὲν εἶναι ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, εἶναι ὅμως πάντοτε, καθὼς εἴδαμε ἀλλοῦ, μιὰ γλῶσσα ποὺ μιλιέται ἀπὸ κάποια τάξη ἀνθρώπων, καὶ πρῶτα πρῶτα ἀπ' τὸ δάσκαλο. Τὸ παιδὶ τοῦ Γάλλου λοιπόν, ἂν μιλῇ στὸ σπίτι του patois, μπαίνοντας στὸ σχολεῖο βρίσκεται μέσα σ' ἕναν κόσμο πέρα πέρα γαλλικό, ὅπου μαθαίνει τὰ γαλλικὰ μὲ τὸ αὐτί,

δηλ. χωρὶς νὰ τὸ νοιώσῃ. 'Απ' τ' ἄλλο μέρος, μαθαίνει *ἀνάγνωση* Μόλις κατακτήσῃ τὸ μυστικὸ τῆς ἀναγνώσεως, τοῦ παρουσιάζεται μέσα στὸ βιβλίο ἐκεῖνος ὁ ἴδιος κόσμος ποὺ γνώρισε πρὶν μὲ τὸ αὐτί. 'Απ' τὴ στιγμὴ αὐτὴ τὸ παιδὶ κατέχει τὴ *βάση* τῆς σχολικῆς γλώσσας, δηλ. ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς γλώσσας ποὺ σχετίζεται μὲ τὸ φυσικὸ βιο, ποὺ ἀποτελεῖ τὸν κοινὸ διάλογο, μέρος τὸ ὁποῖο, καθὼς ξέρουμε, περιέχει ὅλο τὸ τυπικὸ τῆς γλώσσας καὶ ἀντιπροσωπεύει πιστὰ τὸ πνεῦμα της. 'Αργότερα θὰ μάθῃ καὶ τὴ γραμματική της : *πρῶτα θὰ μάθῃ νὰ μιλῇ τὴ γλῶσσα καὶ ὕστερα θὰ σπουδάσῃ τὴ γραμματική της.*

Στὸ δικό μας σχολεῖο τὸ ὄργανο τῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ καθαρεύουσα, ποὺ διαφέρει ἀπ' τὴ μητρικὴ γλῶσσα τοῦ παιδιοῦ, καθὼς εἴδαμε, στὶς λέξες, στοὺς τύπους καὶ τὸ σπουδαιότερο στὸ πνεῦμα, πολὺ περισσότερο ἀπ' ὅσο κοινῶς νομίζουμε. Πρέπει λοιπὸν τὸ παιδὶ νὰ τὴ μάθῃ. Καὶ γιὰ νὰ τὴ μάθῃ ἀπὸ ποὺ ἀρχίζει ; 'Απ' τὴν ἀνάγνωση κι' ἀπ' τὴ γραμματική !

Καὶ δὲν μπορεῖ βέβαια ν' ἀρχίσῃ ἀλλοιῶς. Ὅπως μαθαίνουμε μιὰ γλῶσσα πρακτικῶς, ἀρχίζουμε πάντοτε ἀπ' τὸν κοινὸ διάλογο : *σήκω, κάθησε, ἔλα ἐδῶ, βγάλε τὸ καπέλο σου*, κτλ. Αὐτὸς θεμελιώνει μέσα μας τὸ αἴσθημα τῆς γλώσσας. 'Αλλὰ κοινὸς διάλογος ἴσα ἴσα δὲν ὑπάρχει στὴν καθαρεύουσα. 'Ιδοὺ πῶς μιλεῖ ὁ δάσκαλος : «Ἔλα ἐδῶ, παιδί μου. Τί εἶν' αὐτά ; Δὲ μοῦ λές ; Τί σοῦ ἔχω πεῖ νὰ κάμῃς ; Δὲ σοῦ ἔκαμα καὶ ἄλλοτε τὴν παρατήρησι(ν), ὅτι δὲν πρέπει νὰ περνᾷς τὸν καιρό σου μὲ τὶς ζωγραφιές, γιὰ νὰ ἔρχεσαι μελετημένος ; Τὰ μάτια σου τέσσερα, καϋμένε ! Θὰ φᾷς κανόνι εἰς τὰς ἐξετάσεις, ποὺ θὰ εἶναι ὅλο δικό σου».

Ποτέ του δὲν εἶπε τὰ ἑξῆς, ποὺ εἶναι πιστὴ μετάφραση τῶν ἀνωτέρω, δίχως καμμιὰ ὑπερβολή, στὴ γλῶσσα ποὺ διδάσκει : «Ἐλθὲ ἐνθάδε, παῖ. Ποῖα εἰσὶ ταῦτα ; Δέν μοι λέγεις ; Τί σοι ἔχω εἴπει νὰ ποιήσῃς ; Δέν σοι ἐποιησάμην καὶ ἄλλοτε τὴν παρατήρησιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ διέρχησαι τὸν χρόνον σου μὲ τὰς ζωγραφίας, ἵνα ἔρχησαι μεμελετημένος ; Τοὺς ὀφθαλμούς σου τέσσαρας, δυστυχές ! Θὰ φάγῃς τηλεβόλον κατὰ τὰς ἐξετάσεις, ὅπερ θὰ εἶναι ὁλόκληρον σόν».

'Ιδοὺ καὶ ἄλλα κομμάτια ἀπ' τὴν ὁμιλία τοῦ δασκάλου· Πρόσεξε ἐδῶ, σοῦ λέγω. Θὰ τὶς φᾷς. Καθησε φρόνιμα. Σβῦσ'τα. Γράψε το. Κράτει ἴσια τὴν πέννα. Βούτησε. Ἔτσι θὰ τὸ κάμῃς. Ἄρχισες νὰ γράφῃς ; Τρέξε τώρα, παῖξε. Νὰ πάρῃς δυὸ κόλλες χαρτί.

Καὶ οἱ τοῖχοι τοῦ σχολείου μποροῦν νὰ πάρουν ὅρκο ὅτι δὲν ἄκουσαν ποτέ τους τὰ ἑξῆς· «Πρόσεξον ἐνταῦθα σοὶ λέγω. Θὰ τὰς φάγῃς. Κάθισον φρονίμως. Σβέσον αὐτά. Γράψον αὐτό Κράτει εὐθέως τὴν γραφίδα. 'Εμβάπτισον (βούτησον). Οὕτω θὰ τὸ ποιήσῃς. Ἤρξω γράψων ; Τρέξον (δράμε) νῦν παῖξον. Νὰ λάβῃς δύο κόλλας χάρτου».

Τὸ ἀποτέλεσμα : Τὸ παιδὶ δὲν ἀποκτᾷ τὸ αἴσθημα τῆς καινούριας γλώσσας. Δηλαδὴ τοῦ λείπει τὸ θεμέλιό της, ὁ μόνος βέβαιος ὁδηγὸς γιὰ τὴ χρήση της, ὁ μυστικὸς ἐκεῖνος σύμβουλος ποὺ κάθεται μέσα μας καὶ ποὺ μᾶς δείχνει ποιὰ λέξη θὰ βάλουμε σὲ κάθε περίσταση καὶ μὲ τί μορφὴ θὰ τὴ βάλουμε. Θέλει νὰ ἐκφράσῃ μιὰ σκέψη, θέλει νὰ περιγράψῃ κάτι, καὶ βρίσκεται μετέωρο. 'Απ' τὸ ἕνα μέρος εἶναι γκρεμνός, ἀπ' τ' ἄλλο βουνό. 'Απ' τὸ ἕνα μέρος τὸ κρατεῖ ἡ τρομάρα μὴν πέσῃ στὴ χυδαιότητα, ἀπ' τὸ ἄλλο ἔχει μιὰ γλῶσσα ἀνύπαρκτη· δὲν τὴν ξέρει, δὲν τὴν εἶδε, δὲν τὴν ἄκουσε δὲν τοῦ τὴ μαθαίνει κανείς. Ἕνα μόνο καταλαβαίνει, ὅτι ὀφείλει κάθε πρᾶγμα νὰ τὸ λέῃ ἀλλοιώτικα παρὰ ὅπως εἶναι φυσικό.

'Ορίστε νὰ τὸ παρακολουθήσουμε στὰ ἀκροβατικά του γυμνάσια ἀνάμεσα στὸ γκρεμνὸ καὶ στὸ βουνό. 'Ιδοὺ μερικὰ στιγμιότυπα παρμένα ἀπ' τὴν προφορικὴ καὶ τὴ γραπτὴ ἐξέταση μαθητῶν ἑλληνικοῦ σχολείου :

«Ὁ μὲν ἄρης ἔλαφος ἔχει κέρατα, ἡ δὲ θήλη....».

«Ἡ μὲν βακτριανὴ κάμηλος ἔχει δύο ὕβους, ἡ δὲ ἀριανὴ ἓν ὕβους· αὐτὸς ὁ ὕβους....»

'Η κεφαλὴ εἶναι ἐπίμηκες, ἔχει δὲ εἰς ἕκαστον ποῦς.....»

«....διὰ τὴν βασιλόπαις....»

«....ἡ ψευδῆ μήτηρ τὴν ἀληθῆ μήτηρ....».

«Ἐπειδὴ δὲν ἠμπορῶμεν....»

«Τὰ ζῶα ταῦτα ἀγαποῦσι.....»

«Τὸ δένδρον ἐξάγει φύλλα ...»

«Τὸ πρόβατον παράγει ἔριον, μαλλιά, γάλα....»

«Ἡ 'Αφρικὴ παράγει ἐλεφαντόδους».

«Διὰ τοῦ βοῦς ἀροτριῶμεν».

«Αὐτὸς ὁ ἰχθὺς ἔχει μία κύστι πλήρης ἀήρ».

'Ερώτ. «Τί ἔχει αὐτὴ ἡ κύστις ;»

'Απόκρ. «'Αήρ».

«Βασιλεὺς τῆς Δανίας εἶναι ὁ πατὴρ τοῦ ἡμετέρου ἡμῶν Βασιλέως».

«Ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας εἶναι ὁ ἡμέτερος πατὴρ τοῦ Βασιλέως μας Γεωργίου».

«Δύο χιλιάδαι ὀκάδαι».

«Ἡ ἄνωσις εἶναι μεγαλειτέρα ἐκ τοῦ βάρους».

«Ὑάλινος σωλὴν συγκείμενος ἐξ ὕδατος».

«Ὁ χυμὸς εἶναι δύο εἰδῶν, ὁ ἀνίων καὶ ὁ κατίων».

«Διαιροῦμεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀριθμοῦ».

«Πολλαπλασιαζομεν διὰ τὸν ἴδιον ἀριθμόν».

«Ἔχει ὄστρακα τιτανώδους».

«Ἔχει ἀγκάθας».

«Ὁ μοχλὸς εἶναι ῥάβδος ἀπὸ ξύλου....»

«Ὁ ὀκτάπους εἶναι ἐπικίνδυνος εἰς τοὺς ἠνιχευομένους αὐτόν» (*τοῖς ηηχομένοις* λέει τὸ βιβλίο).

Ἡ κατάσταση αὐτὴ ὁδηγεῖ ἴσια στὴν *ἀποστήθηση*. Γιὰ νὰ βγῇ ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀδιέξοδο ὁ μαθητὴς μία μόνη πόρτα ὑπάρχει καὶ γλήγορα τὸ ἔνστικτό του θὰ τὸν ὁδηγήσῃ γιὰ νὰ τὴν εὕρῃ. Ἄλλη σωτηρία δὲν ὑπάρχει· πρέπει νὰ τὰ μάθῃ ἀπ' ἔξω.

'Αλλὰ ἡ ἀποστήθηση δὲν ἔχει μόνο τὴν ἄμεση συνέπεια ὅτι ὁ μαθητὴς δὲ μαθαίνει ἐκεῖνο ποὺ πρέπει νὰ μάθῃ *σήμερα*· ἔχει μιὰ μακρυνότερη καὶ γενικώτερη καὶ βαρύτερη συνέπεια, ὅτι γίνεται συνήθεια καὶ μπαίνει μέσα στὸ εἶναι του καὶ δὲν τὸν ἀφίνει πιά. Καὶ γίνεται ἐπιπόλαιος, γιατὶ στὴν πιὸ κρίσιμη περίοδο τῆς ἀνατροφῆς του ἀπορρόφησε αὐτὸ τὸ δηλητήριο, ποὺ τὸν ἐδίδαξε νὰ προσέχῃ στὸν ἦχο τῶν φράσεων. Γι' αὐτὸ ὕστερα, στὴν ἐποχὴ ὅπου ὁμολογουμένως τὴν καταλαβαίνει πιὰ τὴν καθαρεύουσα, σᾶς λέει π. χ. ὅτι «εἰδικὸν βάρος ἑνὸς σώματος λέγεται τὸ βάρος ὕδατος ἀπεσταγμένου καὶ θερμοκρασίας 4 βαθμῶν». Γιατὶ ἀπ' τὸν ὁρισμὸ τοῦ εἰδικοῦ βάρους αὐτὲς οἱ λέξες κουδουνίζουν περισσότερο, κι' αὐτὸς τώρα πιὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος ποὺ προσέχει σ' ἐκεῖνα ποὺ κουδουνίζουν. Τοῦ κάκου ζητεῖτε νὰ τὸν διορθώσετε. Εἶναι πολὺ ἀργά· ἡ ἀνατροφή του ἔχει γίνει πιά. Τὴν αἰτία τοῦ κακοῦ μὴν τὴ ζητεῖτε στὸ παρόν. Θὰ πᾶτε πίσω νὰ τὴν εὕρετε. Τὸ κακὸ γεννήθηκε τὸν καιρὸ ποὺ ὑποχρεώνατε δέκα χρονῶν παιδὶ νὰ διαβάζῃ πράγματα ποὺ μόνο ἀπ' ἔξω μποροῦσε ν' τὰ μάθῃ :

«εὔπρηστοι ὕλαι»

«νήχεται κατ' ὤσεις πρὸς τὰ ὄπισθεν»

«πρόσκειται τῇ κόρῃ ἐκ τῶν ἔσω».

«πρὸς τοῖς πνεύμασιν ἔχει καὶ βράγχια».

«αἱ κόγχαι εἶναι ἐγγίγγλυμοι».

Ψ Υ Χ Α Ρ Η Σ

Η ΑΡΡΩΣΤΗ ΔΟΥΛΑ

'Ο 'Αντρέας ποὺ στεκότανε κοντά της, σὰ νὰ τὄννοιωθε ἀμίλητα τί γινότανε στὰ στήθια τῆς φτωχοπούλας. Ἡ θωροῦσε καὶ νόμιζε πὼς θωροῦσε κάποιο θησαυρό του, κανένα του κελεπούρι, κανένα βρέσιμό του πολύτιμο, ποὺ κατώρθωσε νὰ τὸ ξεπροβγάλῃ ἀπὸ τὰ βάθια τοῦ ὠκεανοῦ, σὰν τὴ θαμμένη του τὴν ἀγάπη, γιὰ νὰ τὴ φέρῃ καὶ πάλε στὴν ἀπανωσιὰ τῆς γῆς. Γιὰ τοῦτο τὴν πρόσεχε τόσο καὶ τόσο· γιὰ τοῦτο, κίνημα καὶ βῆμα δὲν τὴν ἄφινε νὰ κάμῃ μοναχή της, μήπως πάθῃ, ἂν ἔλειπε ἀπὸ κοντά της, ἂς εἶναι καὶ μιὰ στιμούλα, μήπως τοῦ ξεφύγῃ. Μιὰ μέρα ποὺ ἐργαζότανε στὸ σπουδαστήρι του ὁ 'Αντρέας, ἄξαφνα τοῦ φάνηκε ἀπὸ τὸ παραθύρι του τὸ ἀνοιχτό, πὼς στάκκουμπηστήρι κάτω, τίποτα δὲν ἄκουγε. Πετάχτηκε. Γύρεψε παντοῦ. Τὴ βρῆκε στὸ τέλος, ἀφοῦ κατάλαβε ποὺ θὰ τράβηξε ἡ κοπέλλα. Γιὰ νὰ μπῇς στὸ περιβόλι, ἔπρεπε πρῶτα νὰ περάσῃς ἀπὸ μιὰ ὄμορφη δεντρόσκεπη ἀλλέα ποὺ ἔπιανε στὸ δρόμο. Μικρὸς ἀνήφορος καὶ γλήγορα ἔφτανες σὲ μιὰ πόρτα ξύλινη, παράλληλη μὲ τὸ πλεβρὸ τοῦ σπιτιοῦ κι ἀντικρυνὴ στὴν ταράτσα. Λοιπὸν ὅταν ἔβγαινες ἀπὸ τάκκουμπηστήρι, τραβοῦσες ἴσια στὴν πόρτα, καὶ τόντις ἡ Κατινούλα συχνὰ περπατοῦσε στὴν ἀλλέα, κατέβαινε, πήγαινε στὰ πλαγινὰ τὰ χωράφια, νὰ ξαναδῇ τοὺς φίλους τοὺς παλιοὺς κι ἀναγάλλιαζε ποὺ τοὺς ἔβλεπε, τὸν καθέναν σκυμμένο στὴν ἀγροτική του τὴ δουλειά, ἐνῶ κόντεψε πέρσι νὰ μὴν ξαναγρικήσῃ τῆς πατρίδας τὴ λαλιά. Ἐκεῖ ἔτρεξε ὁ 'Αντρέας. Μὰ ἡ κυρία Κατινούλα ἐκεῖ δὲν εἴτανε. Ὑστερις ἀπὸ τὸ πρόγεμα, ἔτσι, στὰ καλὰ καθούμενα, τῆς ἔστρεξε νὰ πάῃ ἀπὸ τάλλο μέρος τῆς ἀλλέας, σ' ἕνα πανώριο, πυκνόπυκνο ἐλάχιστο ῥουμανάκι γεμάτο κουκουναριές. 'Αγνάντια κ' ἡ πόρτα τοῦ περιβολιοῦ, μὰ σὰν ἐρχόσουνε ἀπὸ τὸ σπίτι, ἀπὸ τὸ φῶς, ψυχὴ δὲν ξεσκέπαζες μέσα σὲ τέτοια πήχτρα. Βυθισμένη στὸ νειρό της τὸ χωριανό, ἡ Κατινούλα μας εἶχε κρυφὰ μὲ τὰ γνωστά της τὰ δέντρα. Τάφτάκια της τεντωμένα. Παραξενη, ψιλή, ἀταίριαχτη μουσικὴ ἔπαιζε στὸ ῥουμανάκι τὸ μαγικό. Οἱ μῖγες οἱ καλοκαιρνές, ποὺ χορέβανε στὸν ἀέρα, τὰ πουλάκια ποὺ πηδοῦσανε στὰ κλαριά, σμίγανε τὸ ψιθύρισμά τους κ' ἡ Κατινούλα προσπαθοῦσε νὰ ξεδιακρίνῃ τὸ τραγούδι τοῦ καθενός. Τὴ ζύγωσε ὁ 'Αντρέας. Ἡσύχασε. Τὸ ξέθαρρό της τὸ μάτι τὸν κοίταξε ἥμερα καὶ γελαστά. Τοῦ εἶπε νὰ βάλῃ τάφτί του κι ὁ ἴδιος, γιατί, λέει, τὰ πουλάκια τὰ νεογέννητα εἶναι τόσο δειλὰ κι ὄμαθα στὸ κελάδημα, ποὺ κ' οἱ μῖγες κοντέβουνε νὰ τὰ ξεπεράσουνε στὴ φωνή. Κ' ἔτσι, ξέγνοιαστοι πιὰ κ' οἱ δυό τους, ἐκεῖνος ποὺ ταράχτηκε ἄδικα, ἐκείνη ποὺ δὲν τὴ μάλλωσε ὁ ἀφέντης, μείνανε ἀκόμη λίγη ὥρα, πρωτοῦ γυρίσουνε, καὶ κουβεντιάσανε γλυκά, στὸ μυστικὸ τὸ ῥουμανάκι, ὁ 'Αντρέας καὶ ἡ Κατινούλα.

Τὰ νιογέννητα πουλάκια, οἱ μῖγες οἱ καλοκαιρινές, ἴσως ἔχουνε πάλε πιὸ ἐφκολονόητο τραγούδι ἀπὸ τὴν καρδιὰ τῆς Κατινούλας, κ' ἴσως ἡ ξέθαρρη ματιά της δὲ σοῦ ἔδινε καμιὰ ἰδέα γιὰ τὸ τί γινότανε μέσα της. Βολετὸ δὲν εἶναι νὰ ξεδιαλίσῃς τί ἔννοιωθε τὸ ἁπλοϊκὸ καὶ τὸ περίπλοκο τὸ κορίτσι μας γιὰ τὸν 'Αντρέα. Τὰ ψυχολογικά της δὲν εἶναι ὅπως τὰ φανταζεται κανένας. Πλάσμα περίεργο ἡ

*) 'Η ἀρχή του στὸ 228 φύλλο.

«ἐγχέουσιν ὑγρόν τι, ἅμα δὲ ἀποθέτουσι καὶ τὰ ὠά των». (Τὸ παιδὶ περιμένει: ἅμα ἀποθέσουν τὰ ὠά των, τί κάνουν ὕστερα;)

«χρησιμεύει πρὸς ἀφὴν πυρός».

«τὰ ὠὰ αὐτοῦ εἶναι μεγάλα ὡς πίσα». (Τὸ παιδὶ σκέπτεται πὼς ἤθελε ἴσως νὰ πῇ μαῦρα ὡς πίσα).

«τοῦ $^4/_5$ δὲ σχηματισθέντος ἐκ τῆς μονάδος, ληφθέντος τοῦ πέμπτου αὐτῆς τετράκις....»

«Δεδομένων δύο συμμιγῶν, ὧν ὁ ἕτερος (π. χ. ὁ β′) εἶναι ἡ τιμὴ τοῦ ἑτέρου (τοῦ α′), πρὸς εὕρεσιν τῆς τιμῆς τῆς ἀντιστοιχούσης εἰς τὴν μονάδα οἱασδήποτε ὑποδιαιρέσεως τοῦ ἑτέρου τούτου (τοῦ α′), διαιροῦμεν τὸν συμμιγῆ (β′), ὅστις εἶναι ἡ τιμὴ τοῦ ἑτέρου α′), διὰ τοῦ ἑτέρου τούτου (α′)....».

Ὅλα αὐτὰ τὰ διαμάντια εἶναι ἀπὸ διδακτικὰ βιβλία ἐγκεκριμένα Καὶ ὕστερα μιλοῦμε — συγγνώμη γιὰ τὶς βαριὲς ἐκφράσεις — μιλοῦμε γιὰ παιδαγωγική! Χωρὶς νὰ εἶναι κανεὶς παιδαγωγός, καταλαβαίνει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀγωγὴ παιδιῶν μὲ γλῶσσα ἀμίλητη. Καὶ καταλαβαίνει ἀκόμη, ὅτι τὸ παιδὶ σπουδάζει ἀριθμητικὴ γιὰ νὰ μάθῃ ἀριθμητική, σπουδάζει ἱστορία γιὰ νὰ μαθῃ ἱστορία, καὶ ὅτι τὸ καθένα ἀπ' τὰ μαθήματα ἔχει δικό του σκοπό, καὶ ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸ ἡ παιδαγωγικὴ νὰ παραγγέλῃ νὰ μεταχειριζόμαστε τὰ διάφορα μαθήματα ὡς ὄργανα γιὰ νὰ διδάξουμε γλῶσσα.

Πάσχουμε κ' ἐδῶ ἀπὸ περίσσεια σοφίας καὶ ἀπὸ ἔλλειψη παρατηρητικοῦ Εἴμαστε ἀποροφημένοι ἀπὸ ἕνα κατὰ συνθήκη ἰδανικό, ποὺ μᾶς ἐμποδίζει νὰ βλέπουμε κάτι πολὺ ἁπλὰ καὶ φανερὰ πράγματα.

Οἱ εὐρωπαῖοι σοφοὶ ποὺ μᾶς μεταδίδουν τὰ φῶτα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης δὲν κάθησαν βέβαια νὰ ἐξετάσουν τὴ δική μας τὴν περίπτωση γιὰ νὰ μᾶς δώσουν τὶς ἀνάλογες παραγγελίες. Προϋποθέτουν πάντοτε οἱ ἄνθρωποι, ὅτι ἕνας ποὺ σπουδάζει μιὰ ἐπιστήμη, ὅταν θὰ πάῃ νὰ τὴν ἐφαρμόσῃ, θὰ κυττάξῃ πρῶτα νὰ ἰδῇ τί συμβαίνει τριγύρω του. Ἀλλὰ ἐμεῖς δὲ βλέπουμε. Μᾶς ἔχει ζαλίσει ἡ φλόγα τοῦ ἀρχαίου κόσμου, καὶ πέσαμε ἀπάνω σὰν πεταλοῦδες καὶ καιγόμαστε.

Ἀκούεται καμμιὰ φορὰ καὶ τούτη ἡ γνώμη: Τὸ καλήτερον εἶναι νὰ ἀφήσωμεν τὴν γλῶσσαν νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν φυσικήν της ἐξέλιξιν, νὰ μὴ τὴν σύρωμεν οὔτε πρὸς τὸ ἓν μέρος οὔτε πρὸς τὸ ἕτερον. Ὁμορφη γνώμη. Μονάχα νὰ μὴ λησμονοῦμε ὅτι ἂν θὰ τὴν ἐφαρμόσουμε, ἡ πρώτη μας δουλιὰ θὰ εἶναι νὰ κλείσουμε τὰ σχολεῖα. Γιατὶ ὁ πόλεμος ποὺ γίνεται ἐκεῖμέσα ἐναντίον κάθε ζωντανοῦ γλωσσικοῦ στοιχείου δὲν μπορεῖ βέβαια νὰ λέγεται ἐξέλιξη φυσική. *Ἀκαμάτης* στὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους σημαίνει *τεμπέλης*· στὴν «φυσικὴν ἐξέλιξιν» τοῦ σχολείου *ἀκάματος* σημαίνει ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο. *Ἅμα θὰ πῇ ἅμα· στὸ σχολεῖο θὰ πῇ συγχρόνως.*

(Ἀκολουθεῖ)

ΕΛΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ

ΜΙΑ ΣΚΗΝΗ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Μακριὰ, μέσα στοῦ μέλλοντος τὴν ἄφταστη τρεχάλα,
βλέπω κεφάλι φαλακρὸ κάποιου σοφοῦ σκυμμένου.
Μπρός, τὸ παιδί του σπαρταρῇ, μουγκρίζει μέσα στὸ αἷμα,
κ' ἐκεῖνος, ἀδιάφορος, σκίζει μυαλὸ καὶ νεῦρα.

—Δὲν εἶναι κρῖμα; τὸν ρωτῶ. — Γιατί; Γιὰ μιὰν ἀλήθεια,
λίγων κυττάρων συντροφιὰ ποὺ θὰ χωρίσῃ ὁ χάρος
γιατὶ νὰ μὴ χωρίσω ἐγώ; — Κι ἂν σοῦ ξεφύγῃ ἡ ἀλήθεια;
—Θὰ πῶ πὼς εἶναι πείραμα ποὺ μοῦ κοστίζει λίγο.

Λ. ΚΟΥΜΑΡΙΑΝΟΣ

ΣΤΟΝ ΑΥΛΟΓΥΡΟ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

— Γιὰ ἕνα λιανοτράγουδο.
— Λεξικὰ ὅλοι τους!

Καλοκαιρινὸ ἡλιοβασίλεμα, ἀπανεμιά. Τὸ πολεμικὸ καράβι, τὸ ἱστορικό μας μπρίκι, ποὺ δὲν τοῦ λερώθηκε ποτὲ ἡ καθάρια κουβέρτα ἀπὸ σκόνη καρβούνων, μηδὲ τοῦ μόλεψε τὸν ποιητικὸν ἀέρα ἡ σεν τίνα τῆς μηχανῆς, ἀπαλοσάλευε ἀραγμένο στὸ Φάληρο, ἀρρόδο. Ὅλη μέρα εἶχε ἀλωνίσει τὸ πέλαγο μὲ ναῦτες τῆς Θωρηχτῆς Μοίρας. γιὰ νὰ κάνουν κι αὐτοὶ γυμνάσια ἁρμένων, καὶ τώρα, μετὰ τὸ δεῖπνο, καράβι καὶ πλήρωμα ἀνέσαιναν ξεκούραστα. Ἄξαφνα ἀλάλαξε τὸ καμπούνι· εἶχε προστάξει ὁ ἀξιωματικός, καὶ βάρεσε «διασκέδαση». Ἔγεινε ὁ κύκλος στὴ στιγμὴ γύρω στὸν τραγουδιστὴ τοῦ καραβιοῦ, τὸν καλλίφωνο ἐπιτυχιοῦχο (ἔτσι τὰ κατάφερε ἡ δασκαλικὴ σοφία νὰ λέῃ τὸ ναυτικὸ τὸν «πτυχιοῦχο» της), κι αὐτός, ἀκουμπώντας στὴν ἁρμαδούρα τοῦ τουρκέττου, ἄρχισε τὰ λιανοτράγουδα. Ἔλεγε πρῶτος τὸ τραγούδι, καὶ τὸ ξαναλέγανε οἱ ἄλλοι μὲ βροντερὴ πολυφωνία. Ἦρθε καὶ ἡ σειρὰ νὰ πῇ τὰ γαπημένο του:

«Θέλω νὰ σὲ ζωγραφίσω στῆς μαΐστρας τὸ πηνό,
»Νὰ σὲ κάνω μετζαρόλι, γιὰ νὰ μὴ σὲ λησμονῶ».

Τὸ τραγούδησαν κ' οἱ ἄλλοι, αὐτὸς ὅμως ἤθελε νὰ τὸ ξαναπῇ· καὶ γιὰ νὰ μὴν τὸ βαρεθοῦνε τὰ παιδιὰ ποὺ θὰ τἄκουγαν καὶ δεύτερη φορά, ἔκανε μιὰ μικρὴ ἀλλαγή· ἔβγαλε τὸ «μεντζαρόλι» καὶ τραγούδησε πὼς θὰ κάνῃ «κοντραφλόκκο» τὴν ἀγαπημένη του, γιὰ νὰ μὴν τὴ λησμονήσῃ. Γέλασαν οἱ ἄλλοι, τοὺς ἄρεσε ἡ ἀλλαγή, τὸ βρῆκε κι αὐτὸς παιγνίδι, καὶ δός του δέκα, δώδεκα φορὲς τὸ ἴδιο τραγούδι μὲ καινούρια ἀλλαγή· τὴν ἔκαμε καὶ σταντζαβέλα τὴν ἀγαπημένη του, καὶ βελαστράλι, τουρκεττίνα, παροκκέττο, σακκολέβα, κοντραμπράτσο, μαντιζέλο, βαρδαλάντζα, βαρδαμάνα, σακκοράφα καὶ ληγαδούρα ἀκόμα. Ἅμα τοῦ κατέβηκε ὅμως νὰ τὴν πῇ καὶ «*ποδεῶνα*» — εἶχανε ζαλιστῆ τοῦ κακομοίρη ταὐτιὰ νὰκοῦνε ὁλημερὶς σὲ καθε βόλτα τὸ πρόσταγμα «ποδεῶνας ἔπαρον!» — τὸν κκπέλλωσαν οἱ ἄλλοι γιὰ τὴν ἑλληνικούρα του. Ἄϊντε βρέ!

Λαχτάριζα νὰ μπῶ κ' ἐγὼ στὴ «διασκέδαση» νὰ πάω σιμὰ στὸν τραγουδιστή, νὰ τοῦ σφυρίξω κ, ἄλλες ἀλλαγὲς ποὺ ἔβλεπα γύρω μου, ὅπου κι ἂν ἔπεφτε τὸ μάτι μου στὸ καράβι. Μὰ ἔλα ποὺ δὲ μ' ἄφηνε ἡ πειθαρχία, ὁ μικρὸς βαθμὸς ποὺ εἶχα κ' ἐγὼ τότε στὸ ναυτικὸ καὶ μὲ κρατοῦσε δεμένο σὰν τὸ μουλάρι, μὴν τύχῃ κι ἀνκατωθῶ οὔτε μὲ τἄλογα, τοὺς ἀξιωματικούς, οὔτε μὲ τὰ γαϊδούρια, τοὺς ναῦτες . . .

Τί νόστιμες ὅμως ἀλλαγὲς καὶ ποικιλίες ἀπὸ παροξύτονα τετρασύλλαβα ποὺ χωροῦτε ἀκόμα ὁ στίχος, ὅλες παρμένες ἀπὸ τὴ ζωὴ τοῦ καραβιοῦ, τὴ ζωὴ ποὺ θρέφει καὶ μεγαλώνει καὶ δυναμώνει τόσον κόσμο, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη τῆς Ρωμιοσύνης!

Ἀρχίζεις ἀπ' τὰ παννιὰ καὶ βρίσκεις τὸ σταυρογάζι, τὸ τσαμαντάλι, τὴν ἀμορόζα, τὴ μπασσογάμπια, τὴν καρβουνιέρα, τὴν κουρτελάτσα, τὴ σκουπαμάρα. Τραβᾷς στὴν ἁρματωσιὰ μὲ τὸ παραξάρτι, τὸ παταράτσο, τὸ φιλαδούρι, τὸ σκουλαρίκι, τὸ βαρδαφόγο, τὸ μπατικοῦλλο, τὸν πασσαδοῦρο, τὴ βαρδαβέλα, τὴν μπουταφόρα, τὴν καντηλίτσα, τὴ σερραμπούνια, τὸν καπουτσίνο, τὸ μαραφούντι, τὸ παντερόλι. Πιάνεσαι ἀπὸ τἄλμπουρα, μὲ τὸ κολομπίρι, τὸν τεσταμοῦρο, τὸ ἀλμπορέττο, τὸ κιορμπαστούνι. Πᾷς νὰ φουντάρῃς ἢ νὰ σαλπάρῃς κι ἀκοῦς τὸ ἀργανέλλο, τὸ μανουβέλλο, τὴ μαναβέλλα, τὴν καστανιόλα, τὸν καβοσύρτη, τὸν πεσκαδοῦρο, τὴ μαραβίλια, τὸ παλαμάρι. Γυρίζεις στὰ σερνάμενα καὶ δένεις τὴ σαλαμάστρα, τὴν πορτογέζα, τὴν μπαρμπαρέσα. Κατεβαίνεις στὴ σκαμπαβία, καὶ βλέπεις

Κατινούλα, ποὺ ποτέ σου δὲν μποροῦσες νὰ μαντέψῃς ἀπαρχῆς πῶς θὰ πάρῃ τὸ ταδε φέρσιμό σου ἢ τὸν τάδε σου λόγο. Τὰ ἤξερε καὶ βέβαια, καθεμερνὰ τἀναμελετοῦσε, τἀνιστοροῦσε μὲ τὸ νοῦ της, τὰ χάραζε στὸ μυαλό της; καὶ σὰν εἰκόνες, σὰν κάδρα χρωμοζώνταν τἀναπερνοῦσε ὡς καὶ τὴ νύχτα στὰ ὄνειρά της, ὅσα ἔκανε γι' ἀφτή, ὅσα ξακολουθοῦσε νὰ κάνῃ ὁ Ἀντρέας. Μὰ τὸ πρῶτο πρῶτο τη; αἴσθημα, ἕνα βαθί, ἀκατανίκητο σαστισμα Τἔχανε. Πῶς εἶναι δυνατό, ἕνας τέτοιος καὶ τόσος ἀφέντης νὰ φροντίζῃ ἔτσι γιὰ ἕνα φτωχόπαιδο, γιὰ ἕνα ὄντο παραιτημένο, γιὰ ἕνα ὀρφανό, ποὺ περπατοῦσε στοὺς δρόμους τῆς Κερμαρίας μὲ τὰ κουρέλλια; Ὕστερις ἀπὸ τὸ σάστισμα ἢ καὶ συντροφικά, ὁ θυμός. Θύμωνε μὲ τὸν ἀφέντη, κι ἀλήθεια πολλὲς φορὲς ἀνυπομονοῦσε ἡ Κατινούλα, ἔλεγε νὰ τὴν ἀφήσουνε μόνη, νὰ τρώῃ στἀκκουμπιστήρι, νὰ μὴν ἀνεβαίνῃ ὁ Κύριος στὴν κάμερή της κάθε στιγμή, νὰ μὴν ἔρχεται στὸ θερμομέτρημα, νὰ μὴν τὴ βασανίζουνε, κ' ἔκλαιγε, συχνὰ τὴν πιάνανε καὶ τὰ νέβρα της. Γιατί τάχα; Γιατὶ ντρεπόταν μήπως κι ὁ Κύριος, ὁ λατρεμένος της, ξεπέσῃ, μήπως δὲν τοῦ ἀπομείνῃ καιρὸς νὰ ἐργαστῇ, τώρα ποὺ ἀνάξια τοῦ βάγκου του καὶ τῆς μεγάλης του τῆς δουλειᾶς, καταντοῦσε νοσοκόμος μιᾶς τιποτένιας δούλας. Θύμωνε λοιπὸ καὶ χολόσκανε ἀπὸ τὴν περίσσια της τὴ μετριοφροσύνη τὴ γλυκειά, ἐπειδὴ τὸ φυσικό της τὸ ζωηρὸ τὴν πήγαινε συχνὰ στὴν ἀντίθετη ἄκρη· ἀπὸ ταπεινὴ κόντεβε νὰ φανῇ ἀφτάδισσα καὶ κάποτες ἀπὸ σέβας μάλλωνε τὸν Ἀντρέα. Συνάμα τονὲ φοβότανε κ' ἔτρεμε τὴ ματιά του, μὴν τύχῃ κι ἀφτή, ἕνα παλιοκόριτσο, ἕνα σκουπίδι, μιὰ Κερμαριώτισσα, πάῃ καὶ δυσαρεστήσῃ ἕναν Ἀντρέα. Ὁ φόβος πκλε κι ὁ θυμός, ἀκόμη κ' ἡ σαστισμάρα, γεννούσανε ἄλλο αἴσθημα στὴν ψυχή της, τὴν περηφάνεια. Καμάρωνε ἡ Κατινούλα, καμάρωνε ποὺ ἔκαμε γιατρὸ τὸν ἀφέντη τὸν ἴδιο, καμάρωνε ποὺ μ' ὅλους τοὺς θυμούς της, μὲ τἀχαμνό της τὸ φέρσιμο — ἐπειδὴ ἔτσι τἔβλεπε ἡ ἀθῶα ἡ κοπέλλα, σὰν πολὺ σκοῦρα, τὰ παραμικρά της τὰ ψεγαδάκια ἢ τὰ ψεγάδια τῆς ἀρρώστιας καμάρωνε κωμικὰ κι ἀποροῦσε πῶς δὲν τὴν ἔδιωχνε, πῶς δὲν τὴν πετοῦσε ὄξω· καμάρωνε κάπως ἀσύνειδά της καὶ τὸ φόβο της, καμάρωνε ποὺ ἔτρεμε — ἄδικα, ἐννοεῖται — τὸν Ἀντρέα. Τῆς ἄρεζε νὰ μὴν εἶναι τίποτα μπροστά του. Καὶ τόντις, ἂν τὸ καλοξετάσουμε, θὰ δοῦμε πὼς καμαρώνοντας ἡ Κατινούλα, τὸ κάτω κάτω, καμάρωνε πάντα της κι ἀποκλειστικὰ τὸν Ἀντρέα. Περηφάνεια δική της δὲν εἶχε· εἶχε μόνο καὶ μόνο γιὰ τὸν Κύριο.

Μὰ ἡ περηφάνεια ἐκείνη δὲ βαστοῦσε ἀπὸ τὸ συνηθισμένο, πρόστυχο κ' ἐγωϊστικο φιλότιμο· πήγαζε ἀπὸ τὰ σπλάχνα της βαθιά. Ἤξερε ἡ Κατινούλα. Ἤξερε τί τοῦ εἴτανε τοῦ Ἀντρέα ἡ Ὄλια. Ὅλα, ὅλα τὰ ἤξερε, τὸ πῶς ζοῦσε ἀδιάκοπα μὲ τὴν ἐβεργέτρα της, μὲ τὴν Κυρία, τὸ πῶς τῆς κουβέντιαζε στὸ ἐργαστήρι, τὸ πῶς τῆς καθιέρωνε κάθε του λογισμό. Γλήγορα μάλιστα πῆρε ὑποψία πὼς γιὰ τὄνομα τοῦ ἀγγέλου της, μὲ τόση δύναμη, μὲ τόση θέληση, πολεμοῦσε νὰ τὴ σώσῃ. Ὅταν ἤρθανε στὸ Χαμονοκόρφι καὶ τὴν πῆγε ὡς τὴ λέφκη. ὅπου ἀνεξαίρετα πήγαινε μοναχός του, κατάλαβε ἡ Κατινούλα πὼς γιὰ χατίρι της, γιὰ τὸ καλό της, κατέβηκε μαζί της τὸν ἀκριβό, τὸν ἱερό του τὸ δρόμο, ἔτσι κάτι νὰ μυρίσῃ κι ἀφτή, κάτι νἀπολάψῃ, κάτι νἀγγίξῃ ἀπὸ τὴν ὀνειροπλαστή του παρουσία τῆς Ὄλιας, ἀπὸ τὴ θύμησή της. Στὴ στιγμή, δὲν εἶπε τίποτα ἡ καημένη· μὰ τὸ συλλογιότανε κατόπι κ' ἔλιωνε. Δὲν μποροῦσε νὰ τὸ πιστέψῃ πὼς σμίγανε ἀδερφικὰ — φαντάσου! — ἡ ἔννοια τοῦ Ἀντρέα γιὰ τἄρρωστο δουλικὸ μὲ τὴ λατρεία τῆς Ὄλιας στὴν ψυχή του. Ποιὸς τὴν πρόσμενε τέτοια τύχη; Δὲν εἶναι νὰ περηφανεφτῇς; Ἢ νὰ σὲ πνίξουνε ἀπὸ τὴ συγκίνηση

τὸν τροπωτήρα, τὸ ἀγκουρέττο, τὸ πιτροπίδι, τὸν πασσαμπᾶγκο. Βάζεις τὴ λαγουδέρα στὸ τιμόνι, ἀνεβαίνεις πάλι πίσω τὰ σκαλοπάτια, καὶ καθὼς ζυγώνεις στὴν μπουκκαπόρτα, σκοντάφτεις στὸ μπαμπαδέλι, ἀκουμπᾷς στὸ παραπέτο, ἐκεῖ τὰ σαστίζεις ἐπὶ τέλους, ἁρπάζεις τὸ ποδοχάρι μὲ τὴν πίσσα καὶ πασσαλείβεις τὸν καλαφάτη !

—

Πάντα θυμοῦμαι τὸ ναυτικὸ λιανοτράγουδο καὶ τὶς παραλλαγές του, ἅμα κανένας ἀπὸ τοὺς φωστῆρες, ποὺ ξεφυτρώνουν κριτικοὶ στὶς ἐφημερίδες, χωρὶς νὰ διαβάζουν τίποτις ἄλλο παρὰ ἐφημερίδες, χωρὶς νὰ-προσέξουν σὲ τίποτις ἄλλο παρὰ στὸ στενὸ λεξιλόγιο τῆς πολιτικῆς ἀρθρογραφίας, βγῇ καὶ μᾶς κοπανίσῃ τὴν μπαγιάτικη κοινοτοπία : « Ποὺ τὸ βρήκατε αὐτό ; Ποιὸς τὸ λέει αὐτό ; Πᾶτε καὶ φτιάνετε λέξες ποὺ δὲν ὑπάρχουν ! Τί λέτε πὼς γράφετε τὴ δημοτικὴ, ἀφοῦ γράφετε λόγια ποὺ δὲν τὰ ξέρει ὅλος ὁ κόσμος ; *Ἐγὼ* (καὶ σ' αὐτὸ τὸ «ἐγὼ» κρέμουνται ὅλοι οἱ νόμοι καὶ οἱ προφῆτες), ἐγὼ αὐτό, κι αὐτό, κι αὐτὸ δὲν τἄκουσα ποτέ μου !»

Ὁ κύριος ποὺ δὲν ἄκουσε ποτέ του «τῆς μαΐστρας τὸ πηνὸ» καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνει, τὸ βρίσκει φυσικώτατο ἅμα τοῦ γράψῃς «τὸ ἀκροκέραιον τῆς μεγίστης», κι ἂς μὴν ἔχῃ εἴδηση τί πρᾶμα εἶναι. Τοῦ λὲς πὼς ἐκεῖνος ποὺ γράφει ἢ μεταφράζει καὶ ξέρει τὴ δουλειά του, δὲν ἔχει καμμιὰ ὑποχρέωση νὰ τρέχῃ καὶ νὰ ρωτᾷ τὸν Α βουλευτὴ ἢ τὸν Β μπακάλη ἢ τὸ Γ τραπεζίτη ἢ τὴ Δ κυρία τοῦ σαλονιοῦ ἂν τὴν ξέρῃ τὴν τάδε ἢ τὴ δεῖνα λέξη, ἀλλὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ αὐτὸς τὴν κυριολεξία καὶ νὰ τὴ βάζῃ ὅπου αὐτὸς βλέπει ὅτι πρέπει νὰ μπῇ,—καὶ σοῦ θυμώνει ὁ κύριος· — « Ξέρεις ἐσὺ πιότερα ἀπὸ μένα ; ἐγὼ γύρισα ὅλη τὴ Ρούμελη καὶ δὲν τἄκουσα ποτέ μου αὐτὰ ποὺ γράφεις ἐδῶ.» Ὁ κάθε Ρωμιὸς —μιλῶ γιὰ τοὺς καθαρευουσιάνους— κρίνει τὴ γλῶσσα μὲ τὸ μέτρο τοῦ μνημονικοῦ του· καὶ δὲν καταδέχεται οὔτε νὰ διαβάσῃ οὔτε νὰ ρωτήσῃ τὸν καλύτερό του. Ὁ καθένας ἔχει γιὰ Λεξικὸ τὸν ἑαυτό του . . . .

Πότε ἐπὶ τέλους θἀποχτήσῃ ἡ Γλῶσσα μας καὶ τὸ Λεξικό της ; Εἶπα τὴ μεγάλη λέξη καὶ μ' ἔπιασε ρῖγος, γιατὶ φαντάζομαι τί ἐπιστήμη καὶ τί ἐργασία, τί ζῆλος καὶ τί θρησκευτικὴ εὐλάβεια χρειάζεται γιὰ νὰ γείνῃ τὸ μεγάλο ἔργο ! Καὶ σώνει τάχα ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀφοσίωση ἑνὸς ἀνθρώπου ; Βουνὸ ἀλάκαιρο ἐμπρός του. Ἄλλοι καλύτεροι ἀπὸ μένα εἶναι σὲ θέση νὰ κρίνουν τὸ ζήτημα καὶ νὰ δώσουνε γνώμη. Ἐγὼ γιὰ τὴν ὥρα ἕνα βλέπω· τὴν ἀνάγκη τοῦ Λεξικοῦ· καὶ θὰ κάνῃ μεγάλο ἔργο ὄχι μονάχα ὁποιος ἢ ὁποιοι τὸ γράψουν, ἀλλὰ καὶ ὁποιος ἐπιστημονικὰ περιγράψῃ τὴ μέθοδο ποὺ πρέπει νὰ γραφτῇ τὸ Λεξικό.

Πατήσια, 3)6)907.

Ν. ΠΟΡΙΩΤΗΣ

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΜΟΛΙΒΟΥ

Μιὰ φορὰ εἴτανε δυὸ ἀδερφάδες· ἡ μιὰ εἴταν πολὺ ὄμορφη καὶ καλή. Ἡ ἄλλη εἴταν πολὺ ἄσκημη καὶ κακιά. Βγήκανε μιὰ μέρα αὐτὲς νὰ μαζέψουνε χορτάρια. Περνοῦσε καὶ τὸ βασιλόπαιδο γιὰ τὸ κυνήγι, καὶ στάθηκε καὶ τὶς χαιρέτησε. Ἡ πρώτη ὅμως χτύπησε πολὺ στὸ μάτι του, κι ἅμα πῆγε στὸ παλάτι, μεμιᾶς ἔστειλε προξενητάδες καὶ τὴ ζητοῦσε. Αὐτὴ τὸ δέχτηκε. Ἡ ἄλλη πήγαινε νὰ σκάσῃ ἀπὸ τὴ ζούλια της, καὶ δὲν ἤξερε τί νὰ κάμῃ γιὰ νὰ χαλάσῃ τὶς προξενιές. Ὅ,τι ἔκανε ὅμως ἀδιαφόρετα· ἐκεῖνος τὴν πῆρε καὶ τὴ στεφανώθηκε μὲ μεγάλη ἀξία. Εἶχε ὅμως κ' ἐκείνη τὴν ἄσκημη καὶ τὴν κακιὰ πάντα μαζί του. Ἤρτε καιρὸς κ' ἔφυγε τὸ βασιλόπαιδο στὸν πόλεμο. Ἔγραφε πιὰ καὶ ξανάγραφε κάθε βδομάδα στὴ γυναίκα του, καὶ κείνη πάλε τὰ ἴδια.

Ὅσο τἄβλεπε αὐτὰ ἡ ἄλλη ἡ κακιά, τόσο τὴν ἔπαιρνε ἡ κατάρα Κυρίου. Τί κάνει τότε ; Πιάνει καὶ σκαρώνει ἕνα γράμμα, καὶ χύνει πιὰ μέσα ὅλο της τὸ φαρμάκι, καὶ λέει καὶ λέει τὰ χειρότερα πράματα γιὰ τὴν ἀδερφή της, τόσο ποὺ ἔκαμε τὸ βασιλόπαιδο νἀρχίσῃ νὰ συλλογιέται τί νὰ κάμῃ. Ἂς μὴ συνεριστῶ, εἶπε, τὴν πρώτη φορὰ, κ' ἔγραψε ἡμέρα πάλε στὴ γυναίκα του. Παίρνει καὶ δεύτερο ἀπὸ τὴν κακιά, παίρνει καὶ τρίτο. Τότες πιὰ ἀγρίεψε καὶ κεῖνος, τὴ μίσησε κ' ἔγραψε νὰ τὴ σκοτώσουνε, γιατὶ δὲν ὑποφέρνει νὰ τ' ἀκούγῃ. Δὲν χάνει καιρὸ ἡ κακιά, βάζει καὶ τὴ σκοτώνουν. Ὕστερα πιάνει καὶ τὴ θάφτει κάτω ἀπὸ τὰ παναθύρια τοῦ παλατιοῦ. Τέλειωσε ὁ πόλεμος, γύρισε πίσω τὸ βασιλόπαιδο, πάει στὴν κουνιάδα του τὴ κακιά, κι ἀρχίζει ἐκείνη καὶ τοῦ λέει ἕνα σωρὸ καταφρονιὲς γιὰ τὴ γυναίκα του, καὶ πὼς δὲν μποροῦσε κ' ἐκείνη νὰ τὰ ὑποφέρνῃ, κ' ἔβαλε καὶ τὴ σκότωσαν. Μὲ τ ς πολυξεριές της αὐτὴ τὸν κατάφερε καὶ τὸν πῆρε καὶ ζοῦσαν πάλε μέσα στὸ παλατι σὰν καὶ πρῶτα. Φύτρωσε ἀπάνω στὸ λάκκο τῆς πρωτινῆς γυναίκας του ἕνα κυπαρίσσι, κι ἅμα ἔβγαινε στὸ παναθύρι ὁ ἄντρας της, ἔσκυβε τὸ κυπαρίσσι καὶ τονὲ χάδεβε. Ἅμα ἔβγαινε ἡ ἀδερφή της, ἔβγαζε ἀγκάθια καὶ τὴν κέντρωνε. Μιὰ δυὸ αὐτὴ τὸ παρατήρησε, καὶ τὰ κατάλαβε, μὰ δὲν ὁμολόγησε στὸν ἄντρα της τίποτα, παρὰ τὸν παρακάλεσε μιὰ μέρα νὰ τὸ κόψῃ τὸ κυπαρίσσι, γιατὶ σκοτείνιαζε, λέει, τὸ παλάτι. Βάζει τὸ βασιλόπαιδο καὶ κόβουν τὸ κυπαρίσσι. Ἀρχήτερα ὅμως ἡ κακιὰ αὐτὴ ἡ γυναίκα του ἔβγαλε διαταγὴ νὰ μὴν τύχῃ καὶ πάρῃ κανεὶς ὅταν τὸ κόβουν καμιὰ πελεκούδα. Τἄκουσαν ὅσοι εἴταν ἐκεῖ κοντά, δὲν τόλμησε κανεὶς νἀγγίξῃ κανένα κομάτι. Μιὰ γριὰ ὅμως ποὺ εἴτανε στὸν παραμαχαλᾶ καὶ δὲν τἄκουσε, πῆρε ἕνα κομάτι ὅταν περνοῦσε ἀπὸ κεῖ. Πῆγε καὶ τὄβαλε μέσα στὸ σεντούκι ἀνάμεσα στὰ ροῦχα της γιὰ νὰ μυρίζουν. Βγῆκε ὕστερα, καὶ γύριζε ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ καὶ μαζευε ψωμιὰ καὶ τυριὰ ὅπως συνήθιζε κάθε μέρα, καὶ ζοῦσε μ' αὐτά. Τὸ βράδι, σὰν πῆγε σπίτι της, εἶδε φροκαλισμένα, συγυρισμένα, παστρικά, καὶ κάθε πρᾶμα στὸν τόπο του. Σάστισε ἡ γριὰ ποὺ πρώτη φορὰ εἶδε στὸ σπιτάκι της τέτοια ταξη. Ὅλη νύχτα αὐτὸ συλλογίζουνταν. Τὸ πρωὶ σηκώνεται καὶ βγαίνει ἔξω, ἀφορμὴ πὼς θὰ φύγῃ, καὶ κρύβεται μέσα σ' ἕνα χάλασμα. Τὸ μεσημέρι πάει κρυφὰ κρυφὰ καὶ κοιτάζει ἀπὸ τὴν κλειδότρυπα, καὶ τί νὰ δῇ ! Μιὰ κοπέλλα σὰν τὸ κρύο τὸ νερό ! Ἡ ὀμορφιά της ταίρι δὲν εἶχε. Τότες τὰ κατάλαβε πὼς ἐκείνη τἄκανε αὐτὰ, φανερώνεται καὶ τὴ ρωτᾷ ποιὰ εἶναι. Αὐτὴ δὲ μιλοῦσε στὴν ἀρχή. Σὰν ἄρχισε ἡ γριὰ καὶ τὴν παρακαλοῦσε, τότε κι αὐτὴ τὸ φανέρωσε πὼς βγῆκε μέσ' ἀπὸ τὸ σεντούκι ποὺ εἶχε κρυμένη τὴν πελεκούδα, δηλαδὴ πὼς ἡ πελεκούδα ἔγινε κοπέλλα καὶ πὼς εἴταν ἡ βασίλισσα ποὺ σκότωσαν ἄδικα· ρώτησε τὴ γριὰ γιὰ τὸν ἄντρα της, ἂ ζῇ. ρώτησε καὶ γιὰ τὴν ἀδερφή της, κ' ἔμαθε πὼς τὴν πῆρε γυναίκα τὸ βασιλόπαιδο. Ὅσο τὸ συλλογιοῦνταν αὐτὸ τόσο χολόσκανε. Μιὰ μέρα ἄκουσε πὼς εἶναι ἄρρωστος ὁ ἄντρας της. Πιάνει καὶ κάνει ἕνα θάσο καὶ τὸ βάζει μέσα στὸ χρυσὸ τὸ μαστραπᾶ, καὶ ρίχνει μέσα καὶ τὸ δαχτυλίδι ποὺ φοροῦσε μὲ τὄνομα της. Ὕστερα φωνάζει τὴ γριὰ καὶ τὴν παρακαλεῖ νὰ πάῃ νὰ τὸ δώσῃ στὰ χέρια του. Σηκώνεται ἡ γριὰ, παίρνει τὸ μαστραπᾶ μὲ τὸ θάσο, καὶ πηγαίνει. Πάει ἴσια στοῦ ἀντρός της τὰ χέρια καὶ τὸ δίνει.

τὰ δάκρια ; Γιατὶ τὸ καμάρι της ἔμοιαζε μὲ πλημμύρα συμπονιᾶς καὶ βνωμοσύνης.

Τρομερὰ ὅμως ἀνησυχοῦσε, ἀπάνω στὴ χαρά της, ἡ Κατινούλα, μήπως καὶ δὲν ἔπρεπε, μήπως καὶ δὲν ταίριαζε νὰ φροντίζῃ ὁ Κύριος γιὰ λόγου της τόσο πολύ, μήπως κ' ἔκλεφτε τώρα ἡ Κατινούλα τὴν Κυρία, μήπως καὶ τῆς ἔπαιρνε πρᾶμα δικό της, τὸν καιρὸ καὶ τὴ σκέψη τοῦ Ἀντρέα. Γύρεβε κάπως τὸ λοιπὸ νὰ διαφεντέψῃ ἀπὸ τὴν ἀρρώστια της, ἀπὸ τὸν ἑαφτό της τὴν Ὅλια, λέγοντας νὰ μὴν τὴν προσέχουνε ὅπως τὸ κάνανε καὶ τὸ παρακάνανε. Γιὰ τοῦτο καὶ θὰ θύμωνε κάποτες· γιὰ τοῦτο τὴν πιάνανε οἱ ἀντάρες. Μὰ ἡ Κατινούλα, καθὼς συχνὰ οἱ γυναῖκες, ἀπ' ὄξω ἔδειχνε σίδερο κι ἀπὸ μέσα εἴτανε καλάμι. Μ' ὅλους της τοὺς ξέθαρρους, παλληκαρήσιους, κάπως ἀλύγιστους κι ἀπότομους τρόπους της, ἡ καλοσύνη της εἴτανε πρᾶμα μοναδικό. Τὸ νοιώθανε ὡς κ' οἱ ξένοι, ὡς κ' οἱ φίλοι ποὺ ἐρχόντανε σπίτι ἂς εἶναι καὶ δυό φορές. Πρόθυμη, ἁπλὴ καὶ συμπαθητικιά, σὰν τοὺς σερβίριζε, σὰν τοὺς μιλοῦσε, κι ἀπὸ τὸ λόγο της κι ἀπὸ τὸ φέρσιμό της ἔβλεπες πὼς ἡ καρδιά της συνεργοῦσε καὶ σὲ σκλάβωνε. Ἡ καρδιά, νὰ τὸ ἀληθινὸ στολίδι, τὸ ἄδολο πετράδι τῆς Κατινούλας. Ἡ δύστυχη, ἐρημη, ἀπὸ νωρὶς ὠρφανεμένη καρδιά ! Τὸ ἄμοιρο τὸ πλάσμα, ὅπως ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ κόσμου, εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ἀγάπη. Ἀγάπη δὲ χάρηκε ποτέτης. Ὅσο κι ἂν ἡ Ὅλια — πάνε τώρα ἕντεκα χρόνια, κοντὰ δώδεκα — ὅσο κι ἂν ἀγάπησε ἀπὸ τότες τὴ μικρή, δύσκολο, σὰ δουλέβεις μέρα νύχτα, δύσκολο, μὲ τὴ σκούπα, μὲ τὰ συγυρίσματα, μὲ τὰ τραπέζια, νὰ προφτάσῃς ἢ νἀγαπήσῃς ἢ καὶ νἀγαπηθῇς. Ἡ ἀγάπη, ὅποια κι ἂν εἶναι, θέλει ἀνάσα. Θέλει καὶ νὰ κουκουλωθῇς κομματάκι στὴν τρυφερὴ ἐκείνη τὴ ζέστη ὅπου ἡσυχα κ' ἐρωτεμένα ξανοίγει τῆς ὕπαρξής σου καθε λουλούδι Ὁ φτωχόκοσμος καιρὸ δὲν ἔχει γιὰ τὴν ἀγάπη. Φοβερὸ νὰ τὸ συλλογιστῇ κανείς μὰ ἔπρεπε ἡ Κατινούλα νἀρρωστήσῃ γιὰ νὰ μάθῃ τί θὰ πῇ καὶ λίγη καλοπέραση. Ἄξαφνα ὅμως νὰ ποὺ τὸ μάθαινε· νὰ ποὺ ξάνοιγε καὶ στὰ σπλάχνα της τὸ ἄγνωστο λουλούδι, ὄμορφα καὶ παινεμένα· δὲν εἴτανε μονάχα ἡ περιποίηση καὶ τὰ γιατρικά· εἴτανε κ' ἡ περεχυμένη γῦροθέ της ἀτμοσφαίρα, τὸ ζεφυρένιο ἀγέρι τῆς καλοσύνης. Ἡ καλοσύνη τηνὲ μάγεβε, γιατὶ καὶ τὸ φυσικό της ὅλο, καλοσύνη· τὴν ἤξερε ἀπὸ τὸν ἑαφτό της, τὴν καταλάβαινε ἀμέσως καὶ στοὺς ἄλλους. Δυὸ λόγια γλυκὰ νὰ τῆς ἔλεγες, νὰ τὴν παρηγοροῦσες, κι ἄλλαζε ἡ ὄψη της καὶ ζωντάνεβε τὸ πρόσωπό της. Παρατήρησε ὁ Ἀντρέας πὼς ὅταν τὴ φιλοῦσε ἡ Μοιρίτα, πρωτοῦ θερμομετρηθῇ, ὡς κ' ἡ θερμοκρασία κατώτερη Ὁ ἴδιος τῆς χάδεβε συχνὰ ἢ τὰ μαλλιά της ἢ τὸ μέτωπο, τῆς ἔπιανε καὶ τὸ χέρι νὰ τὸ χαδεψῇ. Μὲ τὰ χάδια του, ὅσο κι ἂν πάσκιζε νὰ τὸ κρύψῃ, λίγωνε μέσα της ἡ ἄμοιρη. Καὶ τί σημαίνει ἀρτό . Σημαίνει τάχα πὼς τὸν ἀγαποῦσε, ὅπως δηλαδὴ ἐννοοῦμε τὴν ἀγάπη ἀπὸ ἄντρα σὲ γυναίκα κι ἀπὸ γυναίκα σὲ ἄντρα ; Ὄχι. Καὶ ναί. Ἀχ ! ἐδῶ μᾶς χρειαζεται κανένα πινέλλο ἀπὸ ποιητὴ φτειασμένο· μᾶς χρειαζουνται χρώματα παρμένα κάπου ἀπὸ τὸ μυστικὸ τὸν οὐρανὸ τῆς Μπρετάννιας. Τὴν ἀξόδεφτη δύναμη ποὺ ἂν εἶχε ἀγαπήσει, θἄβαζε στὴν ἀγάπη της, ἡ Κατινούλα τώρα τὴ συγκέντρωνε στὸν Ἀντρέα, συγκέντρωνε στὸν Ἀντρέα περισσότερο, πάω νὰ πῶ, τὴν ἱκανότητα τῆς μπορούμενης τῆς ἀγάπης της, παρὰ τὴν ἀγάπη τὴν ἴδια. Στοχάσου μιὰ πυκνοδεντριὰ σ' ἕνα βουμάνι, σὲ καμιὰ βεματιά, τὸ χειμώνα, σὰν ἔβρεξε· οἱ κορμοὶ κισσοτυλιγμένοι· ὁλόγυμνες οἱ κορφές· μὰ ἡ πύκνα εἶναι τόση ποὺ τὸ φῶς δὲ χωρεῖ ὡς τὰ μέσα· στέκεται ὄξω ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ κλειστό, ἀπὸ τὴν πυκνάδα τὴ βεματιανή, κι ἀπ' ὄξω ἀργυρογυαλίζει ὁ κισσὸς ὁ μισοβρεμένος μὲ τὶς

Βάζει αὐτός, πίνει, τί νὰ δῇ! Κάτω κάτω τὸ δαχτυλίδι τῆς γυναίκας του. Πκίρνει κοντά του τὴ γριὰ καὶ τὴν ξεμολογᾶ. Ἀρχίζει αὐτὴ καὶ τὰ λέει μὲ τὴν ἀράδα. Τάζει πιὰ αὐτὸς τῆς γριᾶς αὐγὰ μὲ τὰ καλάθια, γιὰ νὰ πάῃ νὰ τὴ φέρῃ. Δὲν πιστεύω νἄρθῃ, λέει αὐτή, γιατὶ ἡ καρδιά της χάλασε πολὺ ποὺ πίστεψες τὰ λόγια τῆς κακιᾶς ἀδερφῆς της, καὶ τὴ σκότωσες ἐκείνη, καὶ πῆρες τὴν ἄλλη τὴ ζουλιάρα καὶ τὴν κακιά. Ἐσύ, λέει, ἄμε καὶ πές της πὼς ἐγὼ μετάνοιωσα καὶ δός της καὶ τὸ δικό μου τὸ δαχτυλίδι γιὰ νὰ τὸ πιστέψῃ νἄρθῃ. Σηκώνεται ἡ γριά, παίρνει τὸ δαχτυλίδι, πηγαίνει στὴν κοπέλλα, καθίζει πιὰ καὶ τῆς λέει ὅσα εἶπε τὸ βασιλόπαιδο. Σηκώνεται αὐτή, χτενίζεται, ξεσάζεται, τὴν παίρνει ἡ γριὰ καὶ πηγαίνουν. Μὲ τὸ νὰ δῇ ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀρχίζουν τὰ κλάματα, λέει ὁ ἕνας τὰ πάθια του, λέει ὁ ἄλλος, βγαίνουν οἱ κατεργαριὲς τῆς ἀδερφῆς της στὴ μέση. Τὴν πιάνουν τότες καὶ τὴν καβαλλικεύουν ἀπάνω σ' ἕνα παλαβὸ ἄλογο, ὕστερα τὸ χτυποῦνε πιά, πῆρε τὸ δρόμο κ' ἔτρεχε αὐτό. Ποῦ πῆγε καὶ τὴν ἔρριξε πιά, κανεὶς δὲν ξέρει. Ἔμειναν κ' οἱ ἄλλοι οἱ δυὸ μέσα στὸ παλάτι καὶ ζοῦν καὶ βασιλεύουν ἴσια μὲ σήμερα.

ΕΥΡΥΔΙΚΗ Ι. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ

«Ο ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΗΣ»

Hull 27-5-07.

Ἀγαπητὲ Κύριε Βουτιερίδη.

Διάβασα μὲ πολλή μου χαρὰ τὸ νέο ἔργο σας «ὁ Προσκυνητής». Σὰ νὰ λούστηκα στὰ κρυσταλλένια νερὰ Ἑλληνικοῦ ρυακιοῦ

Μοῦ φαίνεται πὼς σὰ νὰ γυρεύῃ ὁ ρωμαΐικος ὁ νοῦς νὰ ζευγαρώσῃ στὰ γερὰ μὲ τὴν ἰδέα τοῦ ἀπέραντου πνεματικοῦ κόσμου, σὰ νὰ μαζεύῃ ὑλικὸ γιὰ μεγάλα δημιουργήματα. Καιρός του. Τὸ ἔργο σας θἄχῃ τὴ θέσι του στὰ προαναπρούσματα ποὺ ἀκούστηκαν τὰ λίγα αὐτὰ χρόνια.

Σᾶς χαιρετῶ
πάντα δικός σας
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΤΟΥ ΙΔΑ : «Μαρτύρων καὶ Ἡρώων αἷμα....» Δρ. 2.

ΤΗΣ κ. ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ : «Ἀπὸ τὸν κόσμο τοῦ σαλονιοῦ καὶ οἱ δυὸ θάνατοι» Δρ. 3·

Πουλιοῦνται στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ».

'Ο ΝΟΥΜΑΣ,,

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ. χρ. 10.

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ : Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιόδρομου, (Ὀφθαλμιατρεῖο), Βουλῆς, Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια). στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεῖα Στουρνάρα), Ἐξάρχεια, στὰ βιβλιοπωλεῖα «Ἑστίας» Γ. Κολάρου καὶ Σακέτου (ὁδὸς Σταδίου, ἀντικρὺ στὴ Βουλή). Στὸ Βόλο βιβλιοπωλεῖο Χριστόπουλου.

Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἑνὸς χρόνου πάντα.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

Καὶ πάλε ἡ «Νέα Ἡμέρα». — Ἡ κατάργηση τῆς γραμματικῆς. — Ἡ δημόσια ἀσφάλεια.

***ΕΦΤΑΣΕ**, κάποιο ἀνόητο γράμμα σταλμένο ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη στὴ σύνταξη τῆς «Νέας Ἡμέρας», γιὰ νὰ ξαναμιλήσῃ ἡ ἐφημερίδα τῆς Τεργέστης γιὰ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα. Δὲν μποροῦμε βέβαια ν' ἀπαντήσουμε στὸν ἄγνωστο ἐπιστολογράφο, καὶ νὰν τὸν καταφέρουμε νὰ πιστεῖ πὼς ἡ δουλειὰ τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Πάλλη, εἶναι τόσο τρανή, ποὺ θέλει ἀληθινὰ δυνατὸ μυαλὸ νὰν τηνὲ νοιώσει κανεὶς, οὔτε θὰν τοῦ ἀντιτάξουμε πὼς ἔχει ἄδικο νὰ μὴν ἀναγνωρίζει τὸν Παλαμᾶ γιὰ ποιητή. Δὲν ἔχουμε οὔτε ὄρεξη, οὔτε καιρὸ γιὰ τέτοιες διδασκαλίες, κι' ὅποιος ἔμεινε πίσω στὸ δρόμο τῆς νέας Ἰδέας, καλὰ ἂς κάνει ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ νὰ λατρεύει τοὺς Σούτσους καὶ Καρασούτσους, κι ἀπ' τὴν ἄλλη νὰ παύει νὰ μιλεῖ. Μᾶς κάνει ὅμως ἐντύπωση ὁ τρόπος ποὺ μιλεῖ ὁ συντάχτης τῆς «Νέας Ἡμέρας», γιὰ τὴ δουλειὰ τοῦ Ψυχάρη, ὅσο καλοσυνείδητος κι ἂ δείχνεται γενικώτερα ατὸ ζήτημα τῆς γλώσσας. Μὰ λοιπὸν τόσο ριζωμένη βαθιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ πρόληψη, ὥστε δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ κοιτάξουν τὰ πράματα χωρὶς θολωμένο νοῦ, κι ὅσους ἀκόμα θέλουν νὰν τὰ κοιτάξουν ; Νομίζαμε πὼς πέρασε πιὰ ὁ καιρὸς, ποὺ πρῶτο πρῶτο ἐπιχείρημα σ' ὅσους μιλοῦσαν γιὰ τὸ Ζήτημα, εἴτανε οἱ βρισιὲς γιὰ «τὴν ψυχαρικὴν θεωρίαν». Νομίζαμε πὼς ὕστερα ἀπ' ὅσα εἴπανε τόσοι καὶ τόσοι ξένοι ἑλληνιστάδες καὶ γλωσσολόγοι, δὲ θὰ εἶχε πέραση πιὰ ἡ θεωρία πὼς ὁ λαὸς διαφθείρει τὶς λέξες, καὶ πὼς ἡ διγλωσσία δὲν κάνει καὶ μεγάλο κακὸ στὸ Ἔθνος Τὸ ν' ἀναγνωρίζει ὁ κ. συντάχτης τῆς «Νέας Ἡμέρας» πὼς ἡ καθαρεύουσα «δὲν εἶναι, οὔτε θὰ γείνῃ ποτὲ ὄργανον ἱκανοποιοῦν ὅλας τὰς ἀνάγκας ὁλοκλήρου τοῦ λαοῦ, ἔστω καὶ ἂν πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ Ἕλληνες ἐκμάθωσιν αὐτὴν», καὶ πὼς «εἶναι μέγα εὐτύχημα ὅτι ἡ καθαρεύουσα δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ καταπνίξῃ τὴν δημοτικὴν» καὶ πὼς «ἀλλοίμονον ἂν τοιαύτη γλῶσσα, ἠδύνατο νὰ καταπνίξῃ τὴν γλῶσσαν τῆς ψυχῆς μας, ὥστε νὰ μᾶς βουβαίνῃ στὴν ἀληθινὴ ζωὴ ὅπως μᾶς βουβαίνει στὸ χαρτί», καὶ ὕστερα νὰ νομίζει πὼς ᾠτάνει μονάχα νὰ τὰ λέμε αὐτά, καὶ τὸ κακὸ διορθώνεται, μᾶς φαίνεται πράμα κάπως ἀσυβίβαστο. Καὶ θὰ εἴτανε ὁ κ. συντάχτης πιὸ πολὺ μέσα στὸ δίκιο, ἂν εἶχε χωνέψει καλὰ πὼς ἡ νέα γλῶσσα γιὰ νὰ ἐπικρατήσει πρέπει νἄχει σύστημα, μέθοδο καὶ γνώση θετική, ποὺ νὰ τῆς εἶναι εὔκολο νὰ βαλθεῖ στὸ σκολειὸ καὶ νὰ μαθευτεῖ ἀπὸ τὸν καθένα. Αὐτὸ κάνει ὁ Ψυχάρης ἔχοντας σύντροφο τὴν ἐπιστήμη, καὶ τὸ μεγάλο του ἔργο θἀρθει μιὰ μέρα ποὺ θὰν τὸ ἐχτιμήσουνε, κι ὅσοι ἀκόμα σήμερα παραξενεύουνται γι' αὐτό.*

*

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ποὺ σύντταξε τὸ νέο ἀναλυτικὸ πρόγραμμα γιὰ τὰ μαθήματα τοῦ δημοτικοῦ σκολειοῦ, καὶ γιὰ τὰ βιβλία, κατάργησε τὴν παλιὰ μέθοδο, τῆς διδασκαλίας δηλαδὴ τῆς Γραμματικῆς μὲ τὸ βιβλίο. Ἔτσι λοιπὸν θὰ μαθαίνεται ἡ γραμματικὴ μὲ τὴν προφορικὴ διδασκαλία.

Οἱ φημερίδες μας, ποὺ κατὰ τὴ συνήθειά τους πέρνουν ἐπιπόλαια ὅλα τὰ ζητήματα, δηλώσανε τὴ χαρά τους γιὰ τὸ ζαλάφρωμα τῶν παιδιάτικων μυαλῶν ἀπὸ τὴ σκολαστικότητα τῆς γραμματικῆς, νομίζοντας πὼς με τοῦτο λύθηκε τὸ ἐκπαιδευτικό μας ζήτημα. Ἡ κακομοιριασμένη ἡ γραμματικὴ ἄκουσε λογῆς λογῆς ἀναθέματα καὶ κατάρες, καὶ ἴσως ἀπὸ τοὺς φημεριδογράφους ἔπρεπε καὶ νὰν τ' ἀκούσει, γιατὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ πιὸ ἀξιοθρήνητοι γιὰ τὴν ἀμάθειά τους, μὲ ὅλο τόν πόθο ποὺ ἔχουνε νὰ γράφουνε τὴν καθαρεύουσα.

Ὅμως ἡ σκουριὰ τῆς καθαρευουσάνικης γραμματικῆς — ἂν ὑποθέσουμε πὼς ἡ καθαρεύουσα ἔχει τέτοια — μένει καὶ θὰ μένει στὰ σκολειὰ ὅσο κι ἂ λείψει τὸ βιβλίο, καὶ τότες μονοχὰ θὰ φύγει ὅταν τὴν τέτοια γραμματικὴ ἀντικαταστήσει ἡ ἀληθινὴ γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς μας γλώσσας, ποὺ δὲ θὰ εἶναι πιὰ μπελᾶς γιὰ παιδιὰ καὶ δασκάλους, γιατὶ βάση θἄχει τὴ ζωντανὴ γλῶσσα τῆς μιλιᾶς μας, κ' οἱ κανόνες της θἄνται φυσικοὶ κ' εὐκολομάθητοι. Ὥστε, μὴ χάνεστε σὲ λόγια κ.κ. ἀγράμματοι, γιατὶ τὸ θάνατο τῆς μιᾶς γραμματικῆς θὰ σημειώσει ἡ βασιλεία τῆς ἄλλης.

*

ΤΡΑΝΗ ἀπόδειξη τῆς παραλυσίας στὴ διοίκηση τοῦ Κράτους, εἶναι καὶ τὸ ὅτι ἀπὸ παντοῦ λείπει κάθε ἀσφαλεια καὶ κάθε προφύλαξη τοῦ πολίτη ἀπὸ μέρος τῆς δημόσιας ἐξουσίας. Κι ὄχι μόνο τοῦτο, μὰ καὶ τὸ φοβερώτερο ἀκόμα, πὼς δηλαδὴ αὐτὴ ἡ ἴδια ἐξουσία, ἡ βαλμένη ἀπὸ τὸ νόμο γιὰ φρουρὸς τῆς τάξης, ληστεύει ξαδιάντροπα τοὺς δυστυχισμένους ραγιάδες.

ἀχτῖδες ποὺ παίζουνε στοὺς κορμούς. Ἔτσι κ' ἡ Κατινούλα ἔννοιωθε γῦρο της τὸν ἥλιο· δὲν τὴν ἔκαιγε μέσα της ἡ φλόγα. Μὴ θαρρῆτε ὅμως· στοὺς ἴσκιους τῆς καρδιᾶς της εἶχε κρυφά, εἶχε γλύκες, εἶχε ἀθορύβωτους συνεπαρμούς, εἶχε σιγανὲς πυρκαγιὲς ποὺ δὲν τὶς ἔχει κ' ἡ φεγγοβολιὰ τῆς ἀγάπης. Ἂν ἀγαποῦσε καθαφτό, δὲ θὰ τῆς ἔβλεπες οὔτε μεγαλήτερη τρυφεράδα, οὔτε ἀφοσίωση πιὸ γεματη οὔτε πιότερο πάθος. Τὄλεγε κάποτες ἀπατή της πὼς ἀφοσίωση στὸν ἄθρωπο εἶναι νὰ τραβᾷ μοναχός του γιὰ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὶς φλέβες του τὸ αἷμα. Τέτοια μονοκόμματη, ἀκέρια, γερὴ ἀφοσίωση ἔδειξε πάντα της καὶ τῆς Ὅλιας καὶ τῆς Μοιρίτας καὶ τοῦ Ἀντρέα καὶ στοὺς δικούς της ἀκόμη. Μὲ τὸν Ἀντρέα ὡστόσο, τώρα τουλάχιστο, ἄλλαζε κάπως τὸ αἴσθημα τῆς κόρης. Τὸν ἀγαποῦσε ὅπως ὅλη τὴ φαμελιά του, μὲ τὴ διαφορὰ ποὺ ὕπαρχε ἀναμεταξύ τους τὸ ἀλάλητο ἐκεῖνο τὸ κάτι, τὸ κάτι ποὺ χωρίζει καὶ ποὺ ἑνώνει μιὰ γυναικήσια καὶ μιὰν ἀντρήσια ψυχή. Ὁ Ἀντρέας γιὰ τὴν Κατινούλα καταντοῦσε τὸ ἄφταστο ἰδανικό, τὸ τέλειο τῶν τέλειωνε· φίλος της, ἀδερφός της, ὁδηγός της, πατέρας της· νά, τὸν ἀγαποῦσε σὰν πὼς θἀγάπαε μιὰ κόρη ἕναν πατέρα ποὺ πατέρας της δὲν εἶναι.

Ἡ Κατινούλα δὲ διαβαζε σὰν ἀνοιχτὸ βιβλίο, τοὺς ἀπόβαθους λογισμοὺς της. Εἰδεμὴ θἄβρισκε πὼς πάει πολὺ νὰ θρέφῃ μέσα της ἂς εἶναι καὶ τέτοιο αἴσθημα γιὰ τὸν Ἀντρέα. Τὴ βαστοῦσε, τὴ συγκρατοῦσε τὸ σέβας τὸ θρησκευτικό, ἡ λατρεία τῆς Ὅλιας. Μὰ χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ, τὴ βαστοῦσε καὶ κάτιτις ἄλλο. Φίλος της, ἀδερφός της, ὁδηγός της, πατέρας της ὁ Ἀντρέας, ὅτο θελεις Εἴτανε ὅμως καὶ νοσοκόμος της καὶ γιατρός της· σὰν τὸ μωρὸ τὸ παιδὶ ποὺ ἡ μάννα του στὰ γόνατά της τὸ ντύνει, τὸ γδύνει, τὸ πλένει καὶ τὸ παστρέβει, ἔτσι κι ὁ Ἀντρέας τὴν εἶδε ἀπὸ τὴ μέρα ποὺ τὸν παρακάλεσε μὲ μιὰ ματιὰ στὸ νοσοκομεῖο, μπροστὰ στοὺς ἄλλους, νἀρθῇ σιμά της, ντροπιασμένη, καὶ πίστεψε πὼς μ' ἀφτὸ οἱ ξένοι πιὰ δὲν τὴ θωροῦνε. Ἀνάμεσά τους ἀπὸ τότες ἔλειπε ἡ ντροπή, ἔλειπε ἡ περιέργεια, ἔλειπε κάποιος ὅρος τῆς ἀγάπης. Ἡ Κατινούλα, μὲ τὸν ἁπλοϊκό της τὸ νοῦ, νόμιζε πὼς ἔκανε καλά, σωστά, φρόνιμα, ταχτικὰ ὅτι ἔκανε, κι ὁ Ἀντρέας πάλε, μὲ τὸ πλάσμα τἀπονήρεφτο, ἀπονήρεφτος ὁ ἴδιος σὰν τὴν ἐπιστήμη, τῆς ἀλλαξόδενε τὴ πληγή της, θεράπεβε τὴ φούσκα της μὲ σόντες, σταλαξιὲς καὶ λουσίματα, μὴ ἔχοντας ἄλλη φροντίδα παρὰ πῶς νὰ φανῇ πιὸ πιτήδειος, κι ὅταν ἔμπαζε τὸ λάστικο ἀγάλια γαλια, πρόσεχε μ' ὅλη του τὴ δύναμη, μ' ὅλη του τὴν ψυχή, μήπως ἡ Κατινούλα πονέση, μήπως ἄξαφνα τὴ λαβώση. Ἀχ! ἡ ἀρρώστια δὲ σ' ἀφίνει τίποτις νὰ δῇς ὄξω ἀπὸ τὸν ἄρρωστό σου. Ἡ ἀρρώστια σοῦ φανερώνει τὴν ἀληθινὴ φύση τοῦ ἀθρώπου καὶ σὲ προσταζει νὰ τὴν κοιτάζῃς μὲ μάτι, ποὺ δὲν τὸ θολώνουνε οὔτε τὸ σκοτίζουνε πιὰ οἱ συνήθειες κ' οἱ ἀντάρες οἱ κοινωνικές. Ἡ ἀρρώστια σοῦ ξεσκεπάζει τὸν ἄθρωπο ἀπαράλλαχτα ὅπως εἶνκι, βιχμένος ποὺ λέει κι ὁ φιλόσοφος ὁ ἀρχαῖος, γδυμνὸς ἀπάνω στὸ χῶμα τὸ γδυμνό.

Λοιπόν, ἀκόμη κι ἂν ὁ Ἀντρέας, σὲ καθε ἄλλη περίσταση, ἂς ὑποθέσουμε, εἶχε ἀγαπήσει τὴν Κατινούλα, τώρα, μὲ τὰ θλιβερά της τὰ κατάντια, ποὺ μόλις πιὰ ἔμοιαζε γυναίκα, στὸν τόπο τῆς ἀγάπης θὰ φύτρωνε μέσα του κανένα αἴσθημα λιγάκι διαφορετικό, ἢ σπλαχνιὰ ἢ φιλία ἢ σὰ θὲς καὶ καποια φιλία ἐρωτική, φιλία ὅμοια μὲ τὸ πάθος τῆς ἀγάπης, σὰ θερμὴ ἀποφεγγιά, σὰν καταστάλαγμα τρυφερὸ τοῦ περασμένου πόθου. Μὰ καθαφτὸ τί ἔννοιωθε ὁ Ἀντρέας γιὰ τὴν Κατινούλα ; Μπορεῖ νὰ μὴν τὸ ξεδιάλιζε κι ὁ ἴδιος. Ξεδιάλιζε μόνο παστρικὰ παστρικὰ πὼς ἡ ἀγάπη τῆς ζωῆς του σταθηκε ἡ Ὅλια. Δηλαδή, ἀφτὸ μήτε εἶχε ἀνάγκη νὰ τὸ ξεδια-

Πάρτε μιὰ μέρα τῆς περασμένης βδομάδας, τὴν Τρίτη π. χ. Πόσα ἐγκλήματα ἀναγγελθήκανε ἀπ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα; Μετρῆστε. Σκοτωμὸς στὸν Πειραιά. Ἀπαγωγὴ στὰ Καλάβρυτα. Δυὸ σκοτωμοὶ στὸ Βόλο. Ληστεία στὸ δῆμο Φαρῶν. (Διαγουμίσανε τὸν ἱεροκήρυκα, ποὺ πήγαινε νὰν τοὺς διδάξει τὸ θεῖο λόγο!) Ἐκβίασες στὰ χωριὰ τοῦ Πύργου ἀπὸ ἕνα μπουλοῦκι πέντε λῃστῶνε. Ἀπαγωγὴ στὸν Πύργο. Καὶ πόσες ἄλλες μικροδουλειὲς, ποὺ δὲ γράφουνται στὶς φημερίδες, γιατὶ περνᾶνε γι' ἀσήμαντα πράματα.

Τί σκοπὸ λοιπὸν ἔχει τὸ Κράτος, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ φυλάξει τὴν πιὸ στοιχειώδικη ὑποχρέωσή του, τὴν πρώτη πρώτη ὑποχρέωση ποὺ ἔχει μιὰ Πολιτεία ν' ἀσφαλίσει τὴ ζωὴ καὶ τὴν τιμὴ τοῦ κάθε πολίτη; Κ' ὕστερα κοιτᾶμε νὰ βροῦμε ἀλλοῦ κι ἀλλοῦ τὶς πηγὲς τῆς κακομοιριᾶς μας, καὶ τὶς ἀφορμὲς τῆς χτικιασμένης μας γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας καὶ κάθε κλάδου παραγωγικοῦ. Πῶς μπορεῖ ὁ καθένας νὰ καλλιεργήσει ἅμα ξέρει πῶς λεύτεροι εἶναι οἱ κλέφτες νὰν τοῦ ρημάξουνε τοὺς καρποὺς τοῦ ἱδρῶτα του; Πῶς μπορεῖ νὰ θρέψει κοπάδια ἅμα ξέρει πὼς οἱ ληστάδες θὰν τοῦ ἀφήσουνε ὅσα τοὺς βαστάει ἡ ψυχή; Πῶς μπορεῖ νὰ βγαίνει ἀπ' τὸ χωριό του λεύτερα γιὰ νὰ παγαίνει στὸ χωράφι του ἅμα βλέπει πὼς τὸν παραμονεύουνε οἱ φονιάδες; Κι ἀπάνου ἀπ' ὅλα αὐτὰ τί σεβασμὸ καὶ πίστη νᾶχει στὴν ἐξουσία, ὅταν παγαίνουν τὰ στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα στὸ σπίτι του καὶ τοῦ δέρνουνε τὸ γέρο πατέρα, τοῦ ντροπιάζουνε τὴ γυναῖκα καὶ τοῦ σφάζουνε τὰ θρεφτάρια του καὶ τὰ πουλερικά του, γιὰ ὀργιαστικὸ φαγοπότι, ὅπως τὴν ἴδια μέρα ποὺ ἀναφέραμε παραπάνου μαζὶ μὲ τ' ἄλλο, ἀναγγέλθηκε ἀπὸ ἕνα νησὶ ἐφτανησώτικο;

Νὰ, ἡ κυριώτερη ἀφορμὴ τῆς γενικῆς φτώχειας, καὶ ἡ κυριώτερη αἰτία τοῦ διπλασιασμοῦ τῶ μεταναστῶνε ἀπὸ χρονιὰ σὲ χρονιά.

ΜΕΝΕΞΕΔΕΣ

Σ' ἕνα τόμο μικρὸ θὰ δαδνε τὲ λίγο κι οἱ δικοί μου οἱ στίχοι τοῦ τύπου τὸ φῶς.

Νοιώθω βαθιὰ, κι εἰλικρινὰ καὶ ξάστερα τὸ μολογῶ πὼς δὲ μοῦ ἐπιτρέπεται καθόλου νὰ φιλοδοξήσω.

Ἕνα μόνο ποθῶ καὶ θάμαι πολὺ ἱκανοποιημένη ἂν ὅσοι θάχουν τὴν καλοσύνη νὰ διαβάσουν τοὺς στίχους μου, βαθύνοντας κάτω ἀπὸ τὴν ἄτεχνη πλοκή τους τὰ μάτια τῆς ψυχῆς κι ἀναμετρώντας μέσα σ' ἀφτοὺς τὸν πόνο μου τὸν ἀλύγιστο, τὴν ἀφοσίωσή μου τὴν ἀπέραντη σὲ μιὰ ἰδέα ἀθώα καὶ ὄμορφη, καὶ στὴν ἀγάπη τὴν ὁλόλεφκη τῆ μεγάλη μου πίστη, θάμαι – εἶπα πολὺ ἱκανοποιημένη, ἂν ὅλα ἀυτὰ μοῦ τἄβρισκαν ἀγνά, καὶ ἄδολα, κι ἀνόθευτα ὅπως γεννήθηκαν, κι ὅπως θὰ σβύσουνε μαζί μου μιὰ μέρα.

Πόλη.

ΕΛΠΙΔΑ Δ. ΒΟΝΤΖΑΛΙΔΟΥ

ΑΠΟΦΑΣΗ

Καὶ στάχτη καὶ χαλάσματα
ἂν εἶν' γραφτό μου ν' ἀντικρύσω
τοῦ πρώτου ὀνείρου μου τὸ μέγαρο·
Τὸ μέγαρο τοῦ πρώτου ὀνείρου μου
ποὺ εἶταν γραμένο μου νὰ χτίσω
πάντα πληγὲς στὰ στῆθια φέροντας,
ἃ στάχτη καὶ χαλάσματα
θελήσει ἡ Μοῖρα νὰν τὸ δῶ.

—

Στὸν ἄμοιρο θνητὸ ἀλλοίμονο
ποὺ βασιλιὰς διάδοχος ἐλπίσει
τὴ χηρεμένη μου καρδιὰ γιὰ θρόνο του.

—

Παρθένα ἡ ψυχή μου ἀνάλλαχτη
καὶ τὴ στερνὴν ἀχτίδα της θὰ σβύσῃ
στοῦ πρώτου παλατιοῦ μου τὰ χαλάσματα,
Κι ἀπάνω στὰ θεμέλια του
παρθένο θάνατο θὰ βρῶ.

ΚΑΙΝΟΥΡΙΟ ΚΛΑΜΑ

Εἶταν καιρὸς ποὺ στὰ τραγούδια σου
κάτι ἔλεγες γιὰ τὴ ματιά μου,
κάτι γλυκὸ στὴν ὄψη μοῦβρισκες
κι ἀγάπες κάποια ὀμορφιά μου.

—

Μὰ οἱ καημοί μου χρόνια μοῦφθειραν
τὴν πρώτη μου ποὺ τραγουδοῦσες χάρη...
Καὶ τώρα ποὺ στεφάνι μοῦταξες
ἀγαπημένο παλληκάρι,

—

Τώρα ποὺ στῆς χαρᾶς τὸν ἥλιο μας
ἄχαρη ὄψη θ' ἀντικρύσω,
πές μου, θὰ τὄθελες γι' ἀφτὸ
καινούριο κλάμα ν' ἀρχινήσω;

ΕΛΠΙΔΑ Δ. ΒΟΝΤΖΑΛΙΔΟΥ

ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΤΥΦΛΟΥ

Ὁ Πέτρος κ' ἡ Μαρία ἤτανε δυὸ ἀδερφάκια ἀγαπημένα. Ποτὲ δυὸ πλάσματα στὸν κόσμο δὲ σταθήκανε τόσο ταιριαστὰ καὶ τόσον ὤμορφα ἑνωμένα. Οὔτε μάννα μὲ τὸ παιδί της, οὔτε καλὸς μὲ τὴν καλή του, οὔτε περιστεράκι μὲ τὸ ταῖρι του. Ὁ Πέτρος κ' ἡ Μαρία ἤτανε σὰν ἕνα κορμὶ ἀσύγκριτα μοιρασμένο, σὰ μιὰ ζυγὴ ζυγὴ ψυχούλα, σὰν ἕνα χαμόγελο διπλὸ καὶ σὰν ἕνα δίδυμον ὄνειρο. Ὁ ἥλιος χαιρόταν νὰ τοὺς βλέπῃ ἀπὸ ψηλὰ, τὸ φεγγάρι ἀναγάλλιαζε ἀπανω στὰ ξανθὰ μαλλιά τους καὶ τὰ περιβόλια μεθοῦσανε ἀπ' τὶς μυρωδιὲς στὸ πέρασμά τους. Μονάχα ὁ γέρος ὁ Θεὸς, σὰν ἔσκυβε καὶ τοὺς καμάρωνε ἀπ' τὰ οὐράνια, μετανοοῦσε ποὺ εἶχε χωρίσει μιὰ ψυχὴ σὲ δυὸ κομάτια καὶ πάλι θάμαζε τὸ θάμα του στῆς ὠμορφιᾶς καὶ τῆς καλοσύνης τὸ ξαναταίριασμα.

Ὁ Πέτρος κ' ἡ Μαρία εἶχανε μιὰ ψυχὴ Κ' ἡ ψυχή τους εἶχ' ἕνα φῶς. Καὶ τὸ φῶς τῶν οὐρανῶν ἔμπαινε καὶ πλημμύριζε τὰ δυὸ κορμιά τους ἀπὸ ἕνα παράθυρο. Γιατὶ ὁ Πέτρος ἤτανε τυφλὸς κ' ἡ Μαρία εἶχε δυὸ μεγάλα, καταγάλανα μάτια σὰν τὸ χρῶμα τοὐρανοῦ καὶ σὰν τὸ χρῶμα τοῦ νεροῦ κάτω ἀπ' τὸ φεγγάρι καὶ σὰν τὸ χρῶμα τῶν γαλαζίων πετραδιῶν ποὺ βγαίνουνε ἀπ' τὰ σκοτεινὰ βάθια τῆς γῆς. Καὶ γι' αὐτὸ τὰ μάτια τῆς Μαρίας λάμπανε τὸ ἴδιο μέσα στὸ φῶς καὶ μέσα στὸ σκοτάδι. Κι' ὁ Πέτρος ἔβλεπε μὲ τὰ μάτια τῆς Μαρίας καὶ ποτέ του δὲν παραπονέθηκε γιὰ τὰ δικά του μάτια, γιατὶ ποτὲ δὲν κατάλαβε τὸ στερεμό τους καὶ γιατὶ ἡ ψυχή του ἤτανε πάντα πλημμυρισμένη ἀπὸ φῶς. Τὸ φῶς τῶν οὐρανῶν ἔμπαινε στὶς δυὸ ψυχοῦλες ἀπ' τὸ ἴδιο παράθυρο.

Δὲν ἤτανε ὠμορφιὰ στὸν κόσμο, ποὺ δὲν τὴν ἤξερε ὁ Πέτρος. Αὐγὴν-αὐγὴ μόλις ἀνοίγανε τὰ μάτια τους, τὰ δυὸ τους μεγάλα καταγάλανα μάτια, χεροπιαστοὶ πέρνανε τοὺς καμπους καὶ τἀκρογιαλια. Περνοῦσανε ἀπ' τἀνθισμένα περιβόλια, βρέχανε τὰ πόδια τους στὶς ἀμμουδιές, τρυπόνανε στοὺς ἤσκιους τῶν λαγκαδιῶν, σκαρφαλώναν σὰ κατσικάκια στὶς ψηλὲς κορφὲς καὶ ζάπλωναν τὰ κορμιὰ τους νὰ ξεκουραστοῦν μέσα στὰ ξανθὰ τὰ στάχυα τοῦ κάμπου. Κι' ὅλο βλέπανε, κι' ὅλο βλέπανε τὶς ὠμορφιὲς τοῦ κόσμου μὲ τὰ δυὸ μεγάλα καταγάλανα μάτια τους καὶ ποτὲ δὲ χόρταιναν.

★

Τὰ μάτια τοῦ Πέτρου ἤτανε γλυκὰ βασιλεμένα, σὰ νὰ τὰ χρύσωνε πάντα ἕνα ὠμορφόνειρο. Καὶ δὲν ἤτανε θάμα στὴ γῆς ποὺ δὲν τῶξερε ὁ Πέτρος, δὲν ἤτανε φῶς, δὲν ἤτανε χρῶμα, δὲν ἤτανε χάρι κι' ὠμορφιὰ ποὺ δὲν τὸ γνώριζε. Ἤξερε πὼς προβάλλει ὁ χρυσὸς ὁ Ἥλιος ἀπ' τὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ καὶ πὼς ροδίζουνε οἱ πλαγιὲς κ' οἱ κάμποι καὶ πὼς ντύνανε κ' ἔπαψε ὁ δεινὸς ὁ κίντυνος τοῦ χειμώνα, εἴτε σὰν τὴν πλάγιαζε, εἴτε σὰ συγύριζε τὴν κάμερή της καὶ τὰ διάφορα ἐργαλεῖα ἢ γιατρικά, εἴτε σὰν καθότανε στὰ πόδια τοῦ κρεββατιοῦ, σιμά της, εἴχανε ὥρα γιὰ κουβέντες. Καὶ οἱ κουβέντες ἀρχίζανε λίγο λίγο νὰ παίρνουνε καινούριο δρόμο ἀναμεταξύ τους. Ὁ Ἀντρέας μέσα του ζοῦσε· μέσα του ζοῦσε κ' ἡ Ὄλια. Δὲ συνήθιζε νὰ μιλῇ κανενὸς γιὰ τὰ περασμένα μήτε καὶ γιὰ τὸ τί ξακολουθοῦσε νὰ τοῦ εἶναι ἡ Ὄλια του. Ἡ Κατινούλα, προτοῦ ἀρρωστήσῃ κ' ἐρχότανε ταχτικὰ τὸ πρωὶ νὰ σκουπίσῃ, νὰ συγυρίσῃ τὸ ἐργαστήρι της τὸ μονάκριβο, δὲ σκιαζότανε διόλου νὰ τοῦ ἀναφέρῃ γιὰ τὴν *Κυρία*, ὅταν ἔβρισκε τίποτις, λόγου χάρη, ποὺ νὰ τἄλλαξε θέση ὁ Ἀντρέας. Ὁ Ἀντρέας ἄκουγε, χωρὶς νὰ ἀποκριθῇ, κ' ἔννοιωθε ἡ Κατινούλα πὼς ἔτσι ἔπρεπε, ἀπὸ σέβας. Μιὰ μέρα, στὴν ἀρχὴ χρχή, μερικοὺς μῆνες, τρεῖς, ἀφοῦ πέθανε ἡ Ὄλια καὶ γυρίσανε στὸ Παρίσι ἀπὸ τὸ ξοχικό τους, παράγγειλε μὲ σκοπὸ τῆς Κατινούλας νὰ μὴν πολυπασπατέβῃ, νὰ μὴν τρίβῃ μὲ τὸ παραπάνω τὸ γραφειουδάκι τῆς *Κυρίας*. Ἤξερε γιὰ ποιὸ λόγο. Εἶχε στάξει λιγάκι βουλλοκέρι ἀπάνω στὸν κατιφὲ ποὺ σκέπαζε τὸ γραφειουδάκι καὶ δὲν ἤθελε νὰ φύγουνε οἱ δυὸ τρεῖς σταλαματιὲς μὲ τὸ πάστρεμα. Ἡ Κατινούλα μας ὅμως ἤξερε κάτι κι ἀφτή. Ἀπὸ κάποιο λυπητερὸ προαίστημα καὶ πειδὴς ὁ Ἀντρέας εἶτανε τόσο ταχτικός, ἡ Ὄλια εἶπε τότες τῆς Κατινούλας πὼς πιὸ ὕστερις ἂν ὁ Κύριος χρειαστῇ τὸ γραφειουδάκι, πὼς σωστὸ νὰ βάλουνε φρέσκο ἀλέκιαστο κατιφέ. Μὲ τρεμάμενη φωνή, τὸ ξεμυστερέφτηκε τότες τὸ κορίτσι στὸν Ἀντρέα. Ὁ φίλος ψυχόκλειστά του συλλογιότανε καὶ νὰ μὴν τὸ κρύψουμε, ψυχόκλειστά του κιόλας γελοῦσε. Τοῦ τύχαινε συχνὰ τοῦ καημένου νὰ γελασῃ μὲ τὴν πεθαμμένη, ὅπως καὶ σὰ ζοῦστε, ἀφοῦ γιὰ πεθαμμένη δὲν τὴν εἶχε. Ἴσως καὶ νὰ τὴν περγελοῦσε μαργιόλικα που ἀπὸ ἀπροσεξιὰ φκίνεται ἄφησε βουλλοκέρι νὰ στάξῃ, ἐνῶ σφαλνοῦσε τὸν πλίκο, καὶ τώρα φανταζότανε πὼς ὁ Ἀντρέας της δὲ θὰ φύλαγε θρησκεφτικὰ τὰ παρκμικρά της θυμηταρια. Ὄχι! Ὄχι! Θὰ μείνουνε οἱ σταλαματιές. θὰ τὶς ἀγγίζῃ, θὰ τὶς χαδέβῃ μὲ τὰ δαχτυλά του, νὰ θαρρῇ πὼς σήμερα σήμερα πεσανε ἀπὸ τὸ χεράκι της. Κούνησε τὸ κεφάλι κι ἀπάντησε ἥσυχα τῆς Κατινούλας·

«Ναί, κατόπι βλέπουμε».

Μὰ τὸ κατόπι δὲν ἦρθε ποτέ του. Χρόνια καὶ χρόνια περάσανε· τσιμουδιὰ γιὰ τὸν κατιφέ. Ἄξαφνα, τὸ καλοκαίρι ἐκεῖνο, ἀφότου τὴν πῆγε κάτω στὸν κισσό, ἀφότου δηλαδὴ συνέδεσε πιὸ στενὰ στὸ λογισμό του τὴν Κατινούλα μὲ τὴν Ὄλια, σκέφτηκε πὼς θὰ τῆς δώσῃ πιώτερο θαῤῥος ἀκόμη, ἂν τῆς μιλήσῃ πιὸ ἀνοιχτόκαρδα γιὰ τὴν *Κυρία* της τὴ λατρεμένη. Συναμα—πῶς μποροῦσε ἀλλιῶς; — τῆς μιλοῦσε καὶ γιὰ τὸν ἑαφτό του, γιὰ τὴ δική του τὴ λατρεία, γιὰ τὸ κκθεμερνὸ τἀφιέρωμα τῆς ζήσης του στὴν Ὄλια. Θυμήθηκε τότες καὶ τὸ βουλλοκέρι.

(ἀκολουθεῖ)

λίσῃ. Τὸ ἤξερε χωρὶς κἄνε νὰ τὸ συλλογιστῇ, χωρὶς ποτὲ νὰ ῥώτησε. Ἡ ἀγάπη ὅμως τῆς Ὄλιας ἔφερνε στὴν ψυχή του καὶ τἄλλα, τἄφερνε ὅλα, ὅσα δουλεβανε κρυφὰ στὴν ψυχή του, ὅσα βγαίνανε κι ὄξω. Τοῦ ἔφερνε καὶ μιὰν ἀγάπη ξεχωριστή, δικοῦ της εἴδους, γιὰ τὴν Κατινούλα, μιὰν ἀγάπη ἀπὸ μιὰν ἄλληνε καμωμένη. Ἐννοεῖται πὼς ἀγάπη δὲν τὴν ἔλεγε καὶ τὸ πιὸ περίεργο εἶναι ποὺ ἀγάπη δὲν εἶτανε ὡς τότες. Ὅπως τὸ κατάλαβε καὶ ἡ Κατινούλα, ὁ Ἀντρέας συνέσμιγε καὶ σφιχτοένωνε τὴ ζωντανή του λατρεία τῆς Ὄλιας, μὲ τὴν ἔννοια του τὴν καθεμερνὴ γιὰ τἀῤῥωστημένο τὸ κορίτσι. Ἀφτὸ τῆς φαινότανε σημαντικὸ τῆς Κατινούλας, περισσότερο, λέει, ἀπ' ὅ τι ἄξιζε, ἀπ' ὅ τι ὠνειρέφτηκε ποτέ της. Μὰ γιὰ τὸν Ἀντρέα τὸ μυστικὸ ἐκεῖνο τὸ συνταίριαγμα τῆς πρώτης μὲ τὴ δέφτερη, σήμαινε ἀπὸ μέρος του ἀκόμη πιὸ πιστὴ ἀφοσίωση στὴν πρώτη. Δὲν τὶς ἔβαζε σὲ μιὰ γραμμὴ καὶ τὶς δυό. Μόνο ποὺ τώρα στεκότανε ἀψηλὰ ἡ Κατινούλα, ξαιτίας τοῦ καημοῦ του πὼς ἔφταιξε δηλαδὴ γιὰ τὸ θάνατο τῆς Ὄλιας καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ φταίξῃ γιὰ τὸ θάνατο τῆς Κατινούλας. Ἡ ἀῤῥώστια κι ὁ θάνατος στὴν καρδιά μας ἰσώνουνε ὅλους μας τοὺς ἀγαπημένους. Ὡστόσο καὶ πάλε ὁ Ἀντρέας τὴν Κατινούλα τὴν εἶχε γιὰ κάτι πολύτιμο καὶ διαλεχτὸ ποὺ τοῦ τὸ μπιστέφτηκε ἡ Ὄλια, ποὺ ἡ Ὄλια τοῦ μηνοῦσε νὰ τὸ προστατέψῃ. Ἔκανε χρέος ἱερό. Κόντεψε ὅμως τὸ χρέος νὰ γίνῃ ἀγάπη ἐκεῖ ποὺ δὲν τὸ πρόσμενε ὁ Ἀντρέας. Καὶ στὸ Παρίσι καὶ στὸ Χαμονοκόρφι, μάλιστα στὸ Χαμονοκόρφι ὅπου ἀνασαί-

νονται τὰ ὡραῖα τους στολίδια στὸ φίλημά του, δέντρα καὶ λουλούδια. Ἤξερε πὼς προβάλλει τ' ὁλοστρόγγυλο φεγγάρι ἀπ' τὴ θάλασσα καὶ πὼς ἀσημόνει τὰ ὡραῖα νερά, ποὺ ἀνατριχιάζουνε στὸ φῶς του καὶ τὰ λευκὰ πανάκια ποὺ ἀρμενίζουνε στὸ πέλαγο. Ἤξερε πὼς τὰ ξανθὰ τὰ στάχυα μοιάζουνε μὲ τὰ μαλλιὰ τῆς Μαρίας καὶ πὼς γλυκοσαλεύουνε τὸ ἀπόβραδο μὲ τὸ γλυκόπνεο ἀεράκι. Καὶ τί δὲν ἤξερε. Ἤξερε πὼς κυλάει τὰ νερά του τὸ ποταμάκι ἀπάνω στ' ἀσημένια βότσαλα καὶ πὼς γλυκοκοιμῶνται καὶ ὀνειρεύονται τὰ νούφαρα μέσ' στὰ νερὰ τῆς λίμνης. Τόσο ποὺ πολλὲς φορὲς, σκυμένος ἀπάνω στ' ἀσάλευτα νερά της, νόμισε πὼς εἶδε μὲ τὰ βασιλεμένα μάτια του, καθρεφτισμένο τὸ πρόσωπό του. Καὶ δὲν ἤξερε ἂν ἤτανε τὸ δικό του πρόσωπο κι' ἂν ἤτανε τῆς ἀδερφούλας του. Καὶ τότε τὴν ἀγκάλιαζε γλυκὰ καὶ τῆς ἔλεγε.

— Στάσου ἀκόμα, γλυκειά μου ἀδερφή. Γιατὶ μ' ἀρέσει νὰ βλέπω μέσα στὰ νερὰ τῆς λίμνης καθρεφτισμένο τὸ πρόσωπό σου.

Τὰ μάτια τοῦ Πέτρου ἤτανε γλυκὰ βασιλεμένα, σὰ νὰ τὰ χρύσωνε πάντα ἕνα ὠμορφόνειρο. Καὶ ὡστόσο δὲν ἤτανε ὠμορφιὰ ποὺ δὲν τὴν ἤξερε. Ἤξερε ὅλα τἀστέρια μὲ τὄνομά τους καὶ ἤξερε τοὺς δρόμους καὶ τὰ μονοπάτια τοὐρανοῦ ποὺ ἀργοδιαβαίνουν τἄστρα, ἕνα-ἕνα, δυὸ δυὸ, πολλὰ-πολλὰ, ἄλλα μονάχα καὶ θλιβερὰ, ἄλλα δεμένα, ἀγκαλιασμένα, ταίρια-ταίρια, χαρούμενα στοὺς ἥσυχους δρόμους. Κι' ἀπ' ὅλα τἀστέρια καμάρωνε τοῦ Αὐγερινοῦ τὴ μοναξιὰ καὶ ἀγαποῦσε τὰ Μαλλιὰ τῆς Βερενίκης. Καὶ μὲ τὰ βασιλεμένα του μάτια γυρισμένα πρὸς τὸ οὐράνιον ὄνειρο, ρωτοῦσε τὴν ἀδερφή του.

— Ποὺ πάει μονάχος καὶ περήφανος ὁ Αὐγερινός;

Κ' ἡ Μαρία τοῦ ἀποκρινότανε·

— Ἀλλοίμονο! Τὰ μάτια μας δὲν ξέρουνε νὰ μᾶς τὸ ποῦνε.

Καὶ πάλι τὴ ρωτοῦσε ὁ Πέτρος.

— Τί στάζει στὴν καρδιά μας ὁ Ἀποσπερίτης κ' εἶναι γλυκὸ σὰ μέλι;

Κ' ἡ Μαρία τοῦ ἀποκρινότανε·

— Ἀλλοίμονο! Τὰ μάτια μας δὲν φτάνουνε νὰ ἰδοῦνε.

Ὁ Πέτρος λυπότανε βαθειά, ποὺ δὲν ἤξερε ὅλα τἀπόκρυφα τῆς ὀμορφιᾶς τοῦ κόσμου. Καὶ ρωτοῦσε πάλι τὴν ἀδερφούλα του καρφώνοντας τὰ βασιλεμένα μάτια πρὸς τὰ Μαλλιὰ τῆς Βερενίκης.

— Γιὰ πές μου, καλή μου ἀδερφούλα. Ποῦ βρίσκεται ἡ ὤμορφη βασίλισσα;

Κ' ἡ Μαρία, ἀνοίγοντας τὰ μεγάλα της μάτια πρὸς τὸν οὐρανό, τοὔλεγε παλι λυπημένα.

— Ἀλλοίμονο! Τὰ μάτια μας δὲν φθάνουνε νὰ ἰδοῦνε ὡς τὸν ἕβδομο οὐρανό.

Τότε ὁ Πέτρος τῆς χαϊδευε τὰ ξανθὰ μαλλιὰ καὶ τῆς ἔλεγε.

— Σὰν ἀνεβοῦνε τὰ μαλλακια σου ἀπάνω στ' ἄστρα, μὴ μ' ἀφίσης μοναχό μου. Πάρε με μαζί σου νὰ ἰδοῦμε τὴν ὤμορφη Βερενίκη.

Ἡ Μαρία ἔσκυβε τότε τὰ μεγάλα της μάτια καὶ πότιζε μὲ δάκρυα τὸ χορτάρι. Καὶ μόνον αὐτὰ δὲν ἔβλεπε ὁ Πέτρος, γιατὶ κυλοῦσαν σιγὰ καὶ μυστικὰ στὸ χῶμα.

Τὰ μάτια τοῦ Πέτρου ἤτανε πάντα γλυκὰ βασιλεμένα. Κι' ὡστόσο δὲν ἤτανε ὠμορφιὰ κι' ἀγάπη ποὺ δὲν τὴν ἤξερε. Ἤξερε ἀκόμα πὼς σφιχτοπεριπλέκεται ὁ μαῦρος ὁ κισσὸς ὁλόγυρα στ' ὁλόχλωρο κορμὶ τοῦ γεροπλάτανου καὶ ὁλόγυρα στὸ κάτασπρο τὸ μάρμαρο μιανῆς ἀρχαίας κολώνας. Καὶ σφίγγοντας τὴν ἀδερφούλα του στὴν ἀγκαλιά του τῆς ἔλεγε γλυκὰ καὶ λυπημένα.

— Πόσο μοιαζω κ' ἐγὼ τὸ σκοτεινὸ περιπλοκάδι τοῦ κισσοῦ...

*

Ἕνα πρωΐ ἀνοιξιάτικο, ποὺ ἡ πλάση ἀλάκερη πεντοβολοῦσε ἀπ' τὶς μυρωδιές, μέσα σ' ἕνα δροσάτο φῶς, τὰ περιβόλια κ' οἱ ἀκρογιαλιὲς δὲν εἴδανε τὸν Πέτρο καὶ τὴ Μαρία. Ὁ Πέτρος ἤτανε βαρυὰ πεσμένος στὸ στρῶμα. Ὅλο τὸ κορμάκι του ἔκαιγε σὰν τὸ καμίνι, τὸ κούτελό του ἤτανε σὰν πέτρα πυρωμένη ἀπ' τὸν ἥλιο τοῦ Θεριστῆ καὶ τὰ μεγάλα του ξανθὰ μαλλιὰ μοιάζανε σὰ φλόγες, ποὺ καίγανε ἀλύπητα τὠραῖο του κεφάλι.

Δίπλα του ἡ Μαρία τὸν παράστεκε βουβὴ καὶ πικραμένη. Τὰ μεγάλα, καταγάλανα μάτια της, ποὺ ποτὲ δὲν εἴχανε βασιλέψει, γιὰ νὰ βλέπουνε τὶς ὠμορφιές τοῦ κόσμου, βασιλεμένα τώρα πρὸς τὸ χῶμα, στάζανε δάκρυα μυστικά.

Μὰ τώρα τὸ φῶς ἔμπαινε ἀπὸ ἄλλο παραθυρο στὶς δυὸ ζυγὲς ψυχούλες. Τώρα ἡ Μαρία ἔβλεπε μὲ τὰ μάτια τοῦ Πέτρου. Κι' ὁ Πέτρος μέσα στὸ καμίνι ποὺ τὸν ἔκαιγε, μιλοῦσε μὲ μιὰ φωνὴ περίσσια γλυκειά, μὲ μιὰ φωνὴ δροσιὰ γεμάτη. Γιατὶ ὁ Πέτρος ἔβλεπε τώρα ἄλλες ὠμορφιὲς καὶ θάματα ποὺ δὲν τὰ εἴχανε ἰδεῖ ἀκόμα. Καὶ μιλοῦσε γι' ἄλλα λουλούδια, κι' ἄλλα χρώματα, μιλοῦσε γιὰ κορφοβούνια καὶ κάμπους ποὺ δὲν τοὺς εἶχε πατήσει τὸ πόδι τους. Μιλοῦσε γιὰ ποταμάκια καὶ νερὰ καὶ λίμνες ποὺ δὲν εἴχανε καθρεφτίσει ὡς τώρα τὸ πρόσωπό τους. Καὶ μιὰ οὐράνια χαρὰ ἤτανε χυμένη στὸ πρόσωπό του κ' ἕνα φῶς χρυσογάλαζο ἔλουζε τὰ βασιλεμένα μάτια του. Καὶ καθὼς μιλοῦσε ἔπιασε σφιχτὰ τὸ χέρι τῆς ἀδερφούλας του καὶ τῆς εἶπε:

— Ἔλα τώρα νὰ σοῦ πῶ μυστικά, ποὺ πάει μονάχος μὲς στὴ γαλάζια σιγαλιὰ ὁ Αὐγερινός, καὶ τί μᾶς στάζει στὴν καρδιά μας ὁ Ἀποσπερίτης κ' εἶναι γλυκὸ σὰ μέλι. Κ' ἔλα τώρα, ἀδερφούλα μου γλυκειά, νὰ σοῦ δείξω τὴν ὤμορφη βασίλισσα, τὴ χρυσομάλλα Βερενίκη μέσα στὸ φῶς τοῦ ἕβδομου οὐρανοῦ.

Κ' ἡ φωνή του σβύστηκε γλυκὰ σὰ στάλαγμα νεροῦ, μὲ στοῦ νεροῦ τὸν ὕπνο.

Ἡ Μαρία ἔγυρε ἀπάνω του καὶ τὰ μεγάλα καταγάλανα μάτια της, γίνανε συννεφιασμένοι οὐρανοὶ καὶ χύσανε καταράχτες δάκρυα νὰ σβύσουνε τὴ φλόγα ποὖκαιγε τὸν ἀδερφό της. Τὰ δάκρυά της σβύσανε τὴ φλόγα του κι' ὁ Πέτρος ἔγινε κρύος σὰν τὸ μάρμαρο. Ἡ Μαρία τὸν ἔσφιξε στὴν ἀγκαλιά της καὶ τὰ χείλια της σαλέψανε μ' ἕνα παράπονο, ποὺ δὲ σταθηκε παρόμοιο στὴ γῆς. Καὶ τοῦ εἶπε κυττάζοντας τὰ βασιλεμένα μάτια του.

— Ἀλλοίμονο! γλυκέ μου. Πόσο μοιαζω κ' ἐγὼ μὲ τὸ σκοτεινὸ περιπλοκάδι τοῦ κισσοῦ ποὺ ἀγκαλιάζει τὸ κρύο τὸ μάρμαρο.

*

Ἡ Μαρία δὲ σήκωσε πιὰ τὰ μάτια της νὰ ἰδῇ καμμιὰν ὠμορφιὰ τοῦ κόσμου. Τώρα ἔβλεπε μὲ τὰ μάτια τοῦ Πέτρου. Κ' ἔβλεπε τὶς ὠμορφιὲς ποὺ κανένα μάτι δὲν τὶς βλέπει.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΣΤΟΥΣ ΕΞΥΠΝΟΥΣ ΡΩΜΙΟΥΣ

Ὁ ρωμαϊκός, ὁ βυζαντινός, ὁ τούρκικος ζυγὸς εἶναι μηδενικό, σὰν τόνε παραβάλλουμε μὲ τὸ σημερινό, ποὺ φόρτωσε στὸ σβέρκο μας ὁ σκολαστικισμός! Μὲ τὸ ἔνστιχτο ἐκεῖνο τῆς λεφτεριᾶς ποὺ εἶτανε πάντα ὁ κυριώτερος χαραχτήρας τῆς φυλῆς του, κατόρθωσε ὁ ρωμιὸς ἀπ' τὴν πρώτη φανέρωσή του πάνω στὴ σκηνὴ τῆς ἱστορίας, ὡς τὸ 29 νὰ γλυτώσει ἀπὸ κάθε θυσία ἀπὸ κάθε ζυγὸ καὶ ν' ἀποτινάξει κάθε σκλαβιά! . . .

Τί; μήπως κατάντησε τόσο πολὺ τὸ ἔθνος μας, μήπως ἀδυνατίσαμε σὲ τέτιο βαθμὸ, μήπως χάσαμε γιὰ πάντα τὰ ἅγια καὶ ἱερὰ ἔνστιχτα τῆς φυλῆς μας; Μήπως τῆς μοίρας μας εἶναι νὰ ὑποφέρουμε χωρὶς κανένα παράπονο τὸ σημερινὸ ζυγό; Ζυγὸ, ποὺ δὲ γνώρισε ὁ κόσμος ἴσα μὲ τὰ τώρα, σκλαβιὰ, χειρότερη ἀπὸ κάθε σκλαβιά! Μήπως μᾶς εἶναι γραφτὸ ν' ἀποθάνουμε κάτω ἀπ' τὸ φαρμακωμένο μαχαίρι τοῦ φονιά μας;

Καὶ ποιός εἶναι ἀφτὸς ὁ φονιὰς, ὁ τύραννος ὁ ἄσπλαχνος; Τρελλαίνεται κανένας καὶ σὰν τὸ συλλογιστεῖ μονάχα; Δὲν εἶναι ὁ Ρωμαῖος, δὲν εἶναι ὁ Τοῦρκος. Οἱ τυράννοι μας εἶναι αἷμα ἀπ' τὸ αἷμα μας καὶ σάρκα ἀπ' τὴ σάρκα μας! Ὀνομαζουνε κι' ἀφτοὶ τὸν ἑαφτό τους Ἕλληνες. καφχιῶνται μάλιστα πὼς εἶναι τοῦ ἑλληνισμοῦ τὸ καϊμακι. ἐνῶ 'ναι χειρότεροι ἀπ' τοὺς ρωμαίους κι' ἀπ' αὐτοὺς ἀκόμα τοὺς τούρκους! Ἀφτοὶ ναι οἱ φοβεροὶ μας οἱ τύραννοι, οἱ φονιάδες τῆς φυλῆς μας, οἱ ἐθνουχιστάδες τῶν ἰδανικῶν μας! Ἀφτοὶ 'ναι οἱ σταυρωτῆδες τοῦ ἔθνους, ἀφτοὶ 'ναι ἐκεῖνοι, ποὺ μετάβαλαν τοὺς ἀπόγονους τοῦ Ἁρμόδιου καὶ τοῦ Ἀριστογείτονα κατὴ γενιὰ τῶ γιγάντω τοῦ 21 σὲ νάνους τῆς ἰδέας καὶ μπακαλῆδες! . . . .

Ἐκεῖνο, ποὺ δὲν τολμήσανε στὸν κόσμο οἱ πιὸ χειρότεροι τύραννοι, τὸ φαρμόσανε κάτι ἔκφυλοι κ' ἐγωϊστὲς συφεροντολόγοι. κάτι τέρατα ἀνθρωπόμορφα, ταχυδαχτυλουργοὶ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ, κομπογιαννίτες τοῦ χειρότερου εἴδους.

Ποὺ ἀκούστηκε ἀπ' τὰ σπλαχνα τοῦ ἔθνους νὰ βγοῦνε οἱ τυράννοι του! Ποὺ ἀκούστηκε οἱ τύραννοι ἑτοῦτοι νὰ μποδίσουνε τὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ τους τὴ φυσικὴ,—ὀνομαζοντάς τηνε βαρβαρη καὶ χυδαία.— καὶ νὰ θελήσουνε νὰ ἐπιβάλουνε στὸ ἔθνος μιὰ γλῶσσα ἀκατάρτιστη, ἀχρησίμεφτη, ἀκατανόητη, χωρὶς ζωὴ καὶ χρώματα, ψόφια καὶ βρώμικη, μὲ τὸ σκοπὸ νὰν τονε κρατήσουνε τὸ λαὸ μεσ' τὸ σκοταδι καὶ τὴν ἀμαθεια, γιὰ νὰ μὴ μπορέση ἑτοῦτος νὰ δεῖ τί γίνεται γύρω του καὶ νὰ μὴ νοιώσει τὸ καταχτόνιο σκέδιο τῶ δημίω του, ποὺ μόνο γιὰ τὸ ὑλικὸ συφέρο τους καὶ γιὰ τὸν παρᾶ καταφεβγουνε σὲ τέτοια ἀπανθρωπα καὶ διαβολικὰ μέσα! . . .

Δὲ μᾶς λέτε φονιάδες, θεομπαῖχτες καὶ λαοπαῖχτες, ποὺ μᾶς καταφρονᾶτε καθε λίγο καὶ λιγάκι ὡς νεωτεριστὲς, -κολακεβούμαστε γι' ἀφτό; νεωτεριστὲς εἶτανε κ' οἱ προγόνοι μας, γιὰ κεῖνο κανανε κάτι τὶς μέγαλο στὸν κόσμο ,ποὺ μᾶς ὀνομαζετε προδότες,—φυσικὰ: φωνάζει ὁ κλέφτης γιὰ νὰ φύγει ὁ νοικοκύρης,— δὲ μᾶς λέτε ποὺ ζῆ τὸ ἔθνος τὸ Καθαρευουσιάνικο, ἀφοῦ ναὶ καὶ καλὰ θέλετε νὰ πείσετε τὸν κόσμο, πὼς ὑπάρχει καὶ γλῶσσα, ποὺ λέγεται καθαρεύουσα! Ὑπάρχουνε ἐγγλέζοι, ὑπάρχει καὶ ἐγγλέζικη, ὑπάρχουνε ροῦσσοι, ὑπάρχει καὶ ρούσσικη, ὑπάρχουνε ρωμιοί, ὑπάρχει καὶ ρωμαϊκη γλῶσσα. Ὑπάρχει καθαρέβουσα, ὅπως λέτε, ὑπάρχουνε ἄρα καὶ Καθαρεβουσάνοι. Ποὺ 'ναι ἀφτοὶ οἱ καθαρε-

βουσάνοι, ποῦναι ἡ χώρα τους ; ; ; δὲν ἀπαντᾶτε θεομπαῖχτες ! Οἱ Καθαρέβουσιάνοι φαίνεται ζούσανε στὴ νῆσο Καθαρέβουσα, ποὺ βούλιαξε στὸ σάπιο πέλαο τῆς φαντασίας σας, σὰν ἄλλη Ἀτλαντίδα ! Πότε θὰ βουλιάξετε καὶ σεῖς ! . . .

Λαὲ τῆς ρωμιοσύνης ! ἀνοιξε τὰ μάτια σου νὰ δεῖς τὰ καμώματα τῶ δημίω σου καὶ νὰ τοὺς κρίνεις μὲ τὴν πρέπουσα τὴν ἀφοστηρότη! Διαλεχτὴ νεολαία, φοιτητάδες καὶ φοιτῆτρες, δόστε προσοχή ! Φτάνει ποὺ ζήσαμε ὡς τὰ τώρα στρειδιοῦ ζωή ! Ὡς πότε θὰ ὑποφέρουμε τὸν ἀβάσταχτο ἀφτὸ ζυγό ; Ὡς πότε θὰ μᾶς πλανέψουνε οἱ κακοῦργοι, ποὺ θέλουνε νὰ παχαίνουνε μὲ τὰ νέβρα μας καὶ μὲ τὸ αἷμα μας ; Πότε θ' ἀκουστεῖ τὸ παντοδύναμο, τὸ δίκαιο, τὸ φοβερὸ παράπονό μας, ποὺ θὰ ξιπάσει τὸν κόσμο καὶ θὰ τόνε ἀναγκάσει νὰ μᾶς σεβαστεῖ, ἀντὶ νὰ μᾶς κοροϊδέψει γιὰ τὴν ὀπισθοδρομικότη καὶ τὴ βαρβαρότη μας ; Ὀμπρός ! Ἂς ἀντηχήσει ἀφτὸ τὸ παράπονο ἀπ' τὴ μιὰ ἄκρη τῆς ρωμιοσύνης ὡς τὴν ἄλλη ! Τὸ παράπονο, ποὺ θ' ἀναποδογυρίσει τὸ παρόν, τὸ παράπονο, ποὺ θ' ἀνάψει ἄσβεστη φωτιά, γιὰ νὰ κάψει ὅλη τὴ σαπίλα μας ! . . .

Θὰ φύγουνε τότε σὰν τὰ δειλὰ τσακάλια οἱ τυράννοι μας, ποὺ τοὺς ἀντρειέβει τώρα ἡ βουβαμάρα μας ! . . . Κάτω ἡ κυβέρνησή τους, κάτω ἡ πολιτική τους, κάτω τὰ σκολεῖα τους, κάτω οἱ μανταρῖνοι οἱ δασκάλοι τους ! Ἂς διώξουμε ἀπ' τὶς πολιτεῖες μας τὶς ὕαινες, ποὺ τρῶνε τοὺς ζωντανούς ! Ἂς ἐξορίσουμε τὶς ὕαινες στὰ νεκροταφεῖα νὰ σκάψουνε τὰ μνήματα, νὰ φᾶνε τους νεκρούς ! Μακριὰ τὰ κοράκια ! δὲ θέλουμε νὰ εἴμαστε πιὰ πτώματα ! θέλουμε νὰ ζήσουμε ζωὴ ἐθνική, ζωὴ ἀνθρώπινη ! Ξυπνᾶτε ! Οἱ νυχτερίδες—τὰ Φάσματα δὲν μποροῦνε νὰ βυζάξουνε πιὰ τὸ αἷμα ἀπ' τὶς φλέβες μας ! Στὸ διάβολο οἱ κουκουβάγιες ! δὲ θὰ κατοικήσουμε πιὰ μέσ' τὰ χαλάσματα ! Μᾶς φτάνουνε τὰ ἐρείπια ! Νὰ φκιάσουμε ὅλα νέα, ὅλα φωτεινὰ, πρέπει ! Νὰ μιλήσουμε καὶ νὰ γράψουμε τὴν ὁλοζώντανη τὴ ζουμερὴ τὴ σπαρταριστὴ γλῶσσα μας, ταιριάζει ! Νὰ σπουδάσουμε ξένες γλῶσσες, νὰ μάθουμε τέχνες καὶ ἐπιστῆμες. Φτάνει ποὺ χάναμε ὡς τώρα τὰ χρυσὰ τῆς νιότης μας τὰ χρόνια, γιὰ νὰ ξεδιαλύσουμε τὶς ἱερογλυφικὲς ἀνοησίες τῶν κουτοπόνηρω δασκάλω μας ! Φτάνει ποὺ φορέσαμε τὴ ζουρλομαντύα καὶ χορέψαμε σὰν τὶς ἀρκοῦδες στὸν ἦχο τοῦ ζουρνᾶ, ποὺ παῖζαν οἱ ψεφτοπροφῆτες κ' οἱ ψεφτοπατριῶτες μας ! Δὲ χρειαζούμαστε πιὰ πύρινους καὶ πατριωτικώτατους λόγους ἀπὸ στόματα δειλῶ λαγῶνε στρατηλατῶνε στὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης καὶ ἀπαλλαγέντωνε στὸν καιρὸ τοῦ πολέμου! Πολύ, παραπολὺ ἄσκημα συνειθίσανε οἱ τυράννοι μας ! Χρόνια καὶ καιροὺς τρῶν καὶ πίνουν· καὶ ἀργυρολογᾶνε στὸ λογαριασμό μας, σαλεβοντας ὀμπρὸς στὰ μάτια μας σκιὲς καὶ μορμολύκεια ! Καιρὸς πιὰ νὰ ρίξουμε τὶς μάσκες τους τὶς τραγικὲς, κάτω ἀπ' τὶς ὁποῖες γελᾶνε κλόουνοι ! Ἕνα λάκκο γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα : τὸ λάκκο τῆς λησμοσύνης καὶ τῆς περιφρόνησης. Ἂς ζήτουνε ἐκεῖ τὴ φυσικὴ ζωὴ ποὺ τοὺς ταιριάζει ὥς που μονάχοι τους νὰ ψοφήσουνε, κ' ὕστερ' ἂς σκεπάσουνε τὸ λάκκο μὲ τὴν πλάκα τῆς Λήθης, μὴ τυχὸ τὸ μόλυσμα μεταδοθεῖ στὴ νέα γενιά !

Ἐσεῖς οἱ νέοι τοῦ μυαλοῦ κι' ὄχι τῆς ἡλικίας, ἐσεῖς οἱ ἀριστοκράτες τῆς Σκέψης, ἐσεῖς φοιτητάδες καὶ φοιτῆτρες, ἀφῆστε τοὺς ἀναδιπλασιασμοὺς καὶ τ' ἀπαρέμφατα ἀφῆστε τὰ διπλώματα καὶ τὴν καταραμένη τὴν ἀποκατάσταση καὶ κατεβᾶτε στὸ λαό, ποὺ σᾶς γέννησε καὶ σᾶς ἀνάθρεψε. Μιλῆστε του στὴ γλῶσσα του καὶ γλῶσσα σας, ξηγῆστε του τί τρέχει, διδάξτε του τὰ δικαιώματα καὶ τὰ καθήκοντα, ποὺ ἔχει, σὰν ἄθρωπος καὶ σὰ ρωμιός. Ἑνωθῆτε μαζί του καὶ δεῖξτε τὴ γροθιά σας, σ' ἐκείνους, ποὺ στέκονται ψηλὰ χωρὶς νὰ τὸ ἀξίζουνε ! Εἶναι εἴδωλα κωμικὰ, τάφοι κεκονιαμένοι, φαρισαῖοι ἀληθινοί, ὄνοι μὲ δορὰν λέοντος. Γκρεμίστε τὰ εἴδωλα ! ἀφῆστε λέφτερη τὴν πηγὴ τοῦ Φωτὸς νὰ περιλούσει ὅλα ! Ἂς λείψουνε τὰ μισοσκόταδα κ' οἱ σκιές ! Ἐβαγγέλια, ἀρχαῖοι συγγραφιάδες καὶ ξένοι —θυμᾶστε φοιτητάδες μου τὰ βαγγελικὰ, πόσο κοκκινίσαμε τότες καὶ ντραπήκαμε γιὰ λογαριασμό σας—ὅλα στὴ μέση. Μεταφράστε τα στὴ γλῶσσα μας, στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ μας. Ἂς διαβάσει μπόλικα, μπόλικα ὁ λαός. Ξέρει ὁ ρωμιὸς σὰν τὸ μελίσσι ποιὸ νὰ διαλέξει, φτάνει μόνο τὸ λουλούδι νἆναι ἄφτονο ! Μὴ κάνετε, κεῖνο, ποὺ κάνανε οἱ ἱερεῖς τῆς Αἴγυφτος καὶ ποὺ κάνουνε σήμερις οἱ παπάδες κ' οἱ δασκάλοι μας. Κρατοῦνε τὰ κλειδιὰ, οὔτε αὐτοὶ μπαίνουνε, οὔτε ἄλλους ἀφίνουνε νὰ μποῦνε στὸν ὀλόφωτο καὶ παράμορφο Ναὸ τῆς Ἀλήθειας !

Ξυπνᾶτε ἀδέρφια, ξυπνᾶτε σήμερις, γιατὶ ἄβριο θἆναι ἀργά ! Ὅλα τὰ ἔθνη ἀπὸ πολὺν καιρὸ ξυπνήσανε καὶ πᾶν ὀμπρός. Ὀμπρὸς τὸ λοιπὸ κ' ἐμεῖς, ὀμπρός ! Οὔτε μιὰ ματιὰ πιὰ πίσω. Θυμᾶστε τὸ πάθημα τῆς γυναίκας τοῦ Λώτ.

ΓΙΑΠΩΝΑΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

—Ὁ ἀριθμὸς τοῦ περασμένου φύλλου τοῦ «Νουμᾶ» (3 τοῦ Θεριστῆ) εἴτανε 250, κι ὄχι 249 ποὺ ἔμεινε ἀπὸ τυπογραφικὴ ἀβλεψιά. Παρακαλοῦμε τοὺς φίλους νὰν τόνε διορθώσουν

— Σὲ κάποιο Γυμνάσιο ἕνας δάσκαλος τελειώνοντας τὰ μαθήματα τῆς χρονιᾶς, βρῆκε κατάλληλη εὐκαιρία νὰ βγάλει λόγο καὶ νὰ κατακεραυνώσει τοὺς δημοτικιστάδες.

— Τὸ περίεργο εἶναι ποὺ ἀνάμεσα στ' ἄλλα εἶπε καὶ τοῦτα τὰ σημαντικά. «Ἀλλοίμονο στὸ ἔθνος ἂν ἐπικρατήσουν οἱ μαλλιαροί, καὶ δυστυχῶς θὰ ἐπικρατήσουν».

— Εὐχαριστοῦμε τὸν κ. καθηγητὴ ποὺ μὲ τόση ἐπιγραμματικότητα μᾶς χαρίζει τὴ νίκη. Ὅσο γιὰ τὴν ἀπελπισία του, νομίζουμε πὼς δὲν ἔχει καὶ πολὺ δίκιο. Ἂς ξετάσει καλύτερα καὶ βαθύτερα τὰ πράματα, κ' ἴσως ἀλλάξει γνώμη.

— Ρουτίνα πέρα καὶ πέρα στὰ καλοκαιρινά μας θέατρα. Ὅλη ἡ χονδροκοπιὰ τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου, μεταφρασμένη ὅπως ὅπως, ἀνεβάζεται στὴ σκηνή, δίχως τὴν παραμικρότερη. Ἴσκμε τώρα τοὐλάχιστο, διακοπὴ κι ἀνάσα μὲ κανένα ἔργο τῆς προκοπῆς.

— Κι αὐτὰ ἀκόμα τὰ πρωτότυπα ἔργα ποὺ θὰ παιχτοῦνε, μυρίζουνε ρουτινιέρικη μοῦχλα. Μὰ τί περιμένει κανεὶς ἀφοῦ ποζάρουνε στὸν τόπο μας καὶ στὸν καιρό μας γιὰ τεχνῖτες οἱ διάφοροι Κουρούπηδες, Νένδες, Βῶκοι, Τανάγρηδες καὶ συντροφία.

— Τέτοιο ὅμως κοινὸ ρουτινιέρικο ποῦναι τὸ δικό μας, τέτοιους συγγραφιάδες χρειάζεται καὶ τέτοιους θιασάρχες.

— Ἀκούσαμε πὼς στὸ «Ἀθήναιο» ὁ θιασάρχης Οἰκονόμου ἑτοιμάζει καὶ μερικὰ ἔργα τῆς προκοπῆς. Στὸ πρόγραμμά του ἔχει Χάουπτμαν, Ἴψεν καὶ τέτοιους. Ἀκόμα κ' ἕνα δρᾶμα τοῦ Καμπύση. Ὅμως μὲ τί προσωπικὸ θὰν τὰ παίξει αὐτά,

— Ἡ «Ἀκρόπολη» ἀναδημοσιεύοντας τὶς προάλλες ἀπὸ τὴ «Νουμᾶ» τὸ γράμμα τοῦ δήμαρχου τῆς Κέρκυρας κ. Κόλλα, ἔγραψε τὴ μεγάλη ἀλήθεια πῶς αὐτὸ εἶναι τὸ καλύτερο πρόγραμμα γιὰ τὶς νέες δημοτικὲς ἐκλογές.

— Ὑποψήφιοι γιὰ τὸ ἐρχόμενο φιλολογικὸ βραβεῖο τοῦ Νόμπελ εἶναι δέκα μεγάλοι, δηλαδὴ ὁ Τολστόης, ὁ Στρίνμπεργ, ὁ Χάουπτμαν, ὁ Μάτερλιγκ, ὁ Ἰωνᾶς Λῆ καὶ ἄλλοι πέντε, καὶ ὁ Σουρῆς.

— Οἱ «Ἀθῆναι», *διὰ χειρὸς* Γρ. Ξενοπούλου, ψηφίζουν γιὰ τὸν τελευταῖο, κ' ἔχουν βεβαιότητα πως οἱ 100,000 θὰ ἀρριβάρουν στὰ γραφεῖα τοῦ «Ρωμιοῦ».

— Εὐχόμαστε κ' ἐμεῖς νὰ γείνει αὐτὸ τὸ θάμα, γιὰ νὰ γείνει καὶ τὸ μεγαλύτερο—νὰ πάψει πιὰ νὰ βγαίνει ὁ «Ρωμιὸς», — ἂν καὶ ὁ κ. Ξενόπουλος δὲ φαίνεται νὰ τὸ πολυπιστεύει, ἀφοῦ μὲ πικρὸ παράπονο γράφει ὅτι καὶ τὸ ἔργο τοῦ Σουρῆ «ὅπως ὅλα τὰ μεγάλα, θὰ τὸ στεφανώσει ὁ χρόνος».

— Γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ βιβλίου τῆς Γραμματικῆς θρηνεῖ καὶ ὀδύρεται ὁ Κανελλίδης στοὺς «Καιροὺς», μ' ἕνα δεκάριχο ἄρθρο του καὶ στοῦ Ζαχαράτου μ' ἕνα εἰκοσάριχο λόγο του.

— Μὰ καὶ ὁ Πὼτ ἔγραψε τὸ πεντάριχο ἀρθράκι του, γιὰνὰ μὴ θαρτεῖ ἀμνημόνευτη καὶ ἡ φιλενάδα του ἡ Γραμματική.

— Λέγοντας γιὰ τὴ Γραμματική, θυμηθήκαμε τὴν «Ἑστία», ποὺ βρῆκε πάλε τὴν ἀφορμὴ μὲ μιὰ ἔξυπνη φεκλάμα τῆς Τράπεζας τοῦ κ. Δ. Λαβέρδου καὶ Σας, ποὺ λέγεται Λαϊκή, γιὰ νὰ μᾶς πεῖ πὼς ἀληθινὴ γλῶσσα τοῦ Λαοῦ εἶνε αὐτή, ποὺ γράφει ὁ κ. διευθυντὴς τῆς «Λαϊκῆς».

— Ὅπως καὶ γιὰ τὴν Τράπεζα, ἔτσι καὶ γιὰ τὴ γλῶσσα θὰ πιστεύει ἴσως ὁ κ. Κύρος πὼς γίνουνται μὲ τοὺς τίτλους μονάχα καὶ ὄχι μὲ τὰ πράματα.

— Στὶς ἀνοησίες τοῦ «Messager d'Athènes» γιὰ τὴν ἐθνική μας γλῶσσα πολὺ ἔξυπνα καὶ νόστιμα ἀπαντάει ὁ φίλος μας «Monde Hellénique».

— Μὲ τὴ διαφορὰ μονάχα πὼς ὁ ἀρθρογράφος του Jean d'Argos, ὅπως ὅλοι ὅσοι δὲν ξέρουν ἢ δὲ σκοτίζονται καὶ πολὺ γιὰ τὸ ζήτημα, φαντάζεται κι αὐτὸς τὸν ἑαυτό του γιὰ Λεξικὸ τῆς Νεοελληνικῆς, καθὼς λέει παραπάνου γιὰ τοὺς τέτοιους ὁ Μοριώτης.

Ο ΙΔΙΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σπ. Δε. Μὰ ἀταίτηση ποὺ τὴν ἔχετε νὰ γράψει κι ὁ Νουμᾶς τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς βδομάδας ! Δὲν ἔχουμε οὔτε τὶς σελίδες οὔτε τὰ πιεστήρια τοῦ κ. Γιάνναρου, γιὰ νὰ σᾶς περιγράφουμε «καταλεπτῶς καὶ περιστατικῶς» τὰ μεγάλα νέα, σὰν τὴ μπόμπα τῆς Βουλῆς, τὴ διπλὴ πλαστογραφία τοῦ Ἀρχείου τοῦ Στόλου, τὰ «Ἀπρόοπτα τοῦ Κουρούπη» ποὺ ἔγραψε ὁ κ. Τροχιοδρομος, καὶ τὸ θάνατο τοῦ Σακκουλὲ,— ἂν καὶ αὐτὸς ὁ μακαρίτης ἄξιζε παραπάνου ἀπ' ὅλα.

κ. Χαρ. Ἔτσι εἶναι τὸ φυσικὸ τοῦ Ξενόπουλου. Σήμερα γιὰ τὴ δημοτική, κύριο γιὰ τὴν καθαρευουσα. Μιὰ στὸ καρφὶ καὶ μιὰ στὸ πέταλο. Ἐμεῖς, βέβαια, τόνε συνηθίσαμε πιὰ καὶ δὲ μᾶς κανει ἐντύπωση. — *κ. Κάρ.* Γιὰ νὰ παινεθῆς σήμερα ἀπὸ τὶς ἐρημερίδες καὶ τὴν κοινὴ γνώμη, πρέπει νὰ κολακεύεις τὰ πρόστυχα γοῦστα καὶ νὰ ξερογλείφεσαι στὰ διάφορα δημοσιογραφικὰ γραφεῖα. Εὔκολα, καθὼς βλέπεις, πράματα καὶ τὰ δύο. Αὐτὸ εἶναι «τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας», αὐτονῶν ποὺ μᾶς γράφεις. — *κ. Ν. Μ.* Ὑπάρχουνε καὶ ντιλετάντηδες λόγιοι, ποὺ δυὸ φορὲς τὸ χρόνο κάτι γράφουν, κι ὅλες τὶς ἄλλες μέρες κρίνουν. Ἔχουν μερικὲς ἐπιφύλαξες γιὰ τὴ γλώσσα, ἔχουν γιὰ τὴν τέχνη δικές τους θεωρίες ποὺ μιλᾶνε γι' αὐτὲς στὰ διάφορα δημόσια κέντρα. Σᾶς παρακαλοῦμε μὴν τοὺς παίρνετε στὰ σοβαρὰ, καὶ τοὺς κατηγορᾶτε ἔτσι ἄδικα.

ΚΕΡΔΟΣ 363,100 ΔΡΑΧΜΩΝ

Ναί' **363,100** δραχμὰς ἔδωκε μέχρι τοῦδε τὸ γραφεῖον τοῦ τραπεζομεσίτου κ. **Ἰω. Φωτίου** εἰς τοὺς πελάτας του. Ἤτοι ἐκ τῶν ἀγοραστῶν λαχειοφόρων ὁμολογιῶν ἐκ τοῦ γραφείου του ἔχουν κερδίσει διάφορα ποσά, ἀνερχόμενα εἰς τὸν στρογγυλὸν ἀριθμὸν **363,100** δραχμῶν.

Ὁ κ. Ἰω. Φωτίου θέλει ν' ἀναβιβάση τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς **1,000,000** δραχ. καὶ καλεῖ, τοὺς θέλοντας ν' ἀγοράσωσι τοιαύτην νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ τυχηρὸν γραφεῖον του, ὅπου πάντως θὰ κληρωθῇ μετ' ἀμοιβῆς ὁμολογία τις καὶ τί χαρὰ νὰ εἶνοι ἡ πρώτη μὲ τὰς **70,000**, χρυσᾶς δραχμὰς τὴν 18 Ἰουνίου ἐ. ἔ. ὅτε γενήσεται ἡ κλήρωσις.

Ὡσαύτως ἀσφαλίζονται καὶ λαχειοφόροι ὁμολογίαι τῆς αὐτῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης διὰ τὴν αὐτὴν εἰς τὸ ἄρτιον κλήρωσιν τῆς 18 Ἰουνίου 1907 ἀντὶ **μιᾶς δραχμῆς** ἑκάστη.